

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

GOD. XXXI.

LIPANJ 1935.

BROJ 6.

IZ NAŠE PROŠLOSTI

60-godišnjica prvog izleta HPD-a

Često smo puta i suviše skromni pa u svojoj skromnosti i nemarnosti ne ćemo ni da vidimo, kako mnoga naša hrvatska društva imaju za sobom vrlo dugi period smislijenog i sistematskog rada. Kao da više volimo isticati zasluge tuđinskih društava i klanjati se pred kojekakvim kratkotrajnim uspjesima onih, koji nas smatraju zaostalima i primitivnima.

Mnogi je od nas sigurno već i kod proslave 60-godišnjice našeg Hrvatskog Planinarskog Društva slegnuo ramenima i posumnjaо u planinarsko djelovanje našeg društva prije šest decenija, smatrajući društveni rad toga perioda samo formalnim. Da tome nije tako, neka potvrdi ovaj odломak iz povijesti najranijih dana našeg hrvatskog planinarstva.

Nakon što je HPD izbralio 29. travnja 1875. svoje prvo časništvo bježu zakazani i prvi izleti, koji su i izvedeni tokom te prve godine. Prvi je izlet bio na Oštrec i Plješivicu. Izletnici podošle 17. svibnja 1875. (dakle tačno prije 60 godina!) oko 8 sati na večer iz Zagreba. Učestvovali su: dr. J. Schlosser, J. Torbar, Gj. Crnadak, Fr. Danosić, V. Dizdar, M. Kišpatić, dr. Kolaric, dr. Gj. Pilar, dr. P. Pliverić, dr. Plohn, Šabarić, D. Šarić. U Susedu im dođe u susret povjerenik za Samobor Fr. Schwartz sa troja kola. Sutradan ode društvo u Rude, odakle započe penjanje na Oštrec po hrptu sa sjeveroistoka. Na vrhunac su prispjeli oko 8 sati. Sašavši sa ovoga brijege podošle iza odmora na Plješivicu, kamo su prispjeli oko 2 sata. Povratili su se u Samobor oko 7 sati. U Samoboru je bio prireden izletnicima srdačan doček.

Drugi izlet bijaše 3. lipnja na Sljeme, a bili su prisutni: J. Torbar, Gj. Crnadak, Fr. Danosić, V. Dizdar, J. Janda, V. Kotur, dr. Gj. Pilar, dr. J. Pliverić, dr. Plohn. Sakupili su se oko 6 sati na Jelačićevom trgu, odakle su krenuli kolima za Gračane, kamo su prispjeli u 6 sati i 30 minuta. Na Sljeme su

došli oko 10 sati i 50 minuta, da se doskora spuste radi kiše preko S v. Jakoba do Sv. Roka u Šestinama, gdje su otpočinuli uz dobru užinu do 6 sati uvečer. Kod ovoga je izleta bila sakupljena i ubilježena svota od 100 for. za gradnju budućeg doma na Sljemenu.¹

Tako su prošla prva dva izleta našeg H. P. D-a. Za njima su slijedili drugi, češći, po članovima brojniji, u udaljenija mjesta i dalje hrvatske planine. Veza nije nikada prekinuta, i ako su se vremena promijenila i pogoršala. Veza će se održati i u budućnosti, u boljim vremenima. U to čvrsto vjerujemo danas na dan ovako rijetke obljetnice.

DUŠAN S. KRIVOKAPIĆ:

BEOGRAD

PLANINA I ČOVJEK

(Nastavak 1)

III

Na estetska osjećanja nadovezuju se i naša intelektualna osjećanja.

Prvi naš korak u planinu biva popraćen divljenjem i čuđenjem. Izvor divljenju je u harmoniji onog Uzvišenog i Lijepog. Drugojače pak stoji sa čuđenjem. Njegov je izvor u sitnim prirodnim pojavama, koje mimo nas većinom neopaženo promiču. Na primjer, eno šumske pečurke, koja ne raste u zemlji, ni uz korijen svježeg stabla nego prosto na suvarku slomljene grančice, koja teži svega 280 grama. Gledajmo dalje. Šuma. Počivam na panju. Među skršenim grančicama, u krošnji gorostasne bukve, opažam prelive duginih boja. Da, divna prizora! Lila, oker, cinober, violet, sepija, ultramarin i vazdan drugih boja stupaju se u jednu veličanstvenu ljestvicu, koja može da postane samo u čistom planinskom vazduhu. Usred toga carstva boja blista se jedna žuta tačkica nalik na zrnce zlata. Radoznalost me je uputila na dogled. Leća je upila boje. Pokazala je mrežu osjetljivih vlakanaca i onu žutu tačku. — To je bio vrlo sitni pauk i njegovo pletivo.

Njedra zemljina kriju u sebi neslućeni izvor životnih radosti. Zanimanje sa mirnim planinskim čedima veoma je prijatan posao. Kako umiju sitni i tobože beznačajni insekti — posebice pak ona popularna »buba-Mara« sa crvenim »oklopom« i crnim okovratnikom, što joj, poput krzna od samura, leži između glave i oklopa — da čovjeku daruju više radosti nego li kakav stasiti šimerički absurd!

¹ Ovi su podaci uzeti iz »Spomenice Hrvat. Plan. Družtva«, 1884. str. II-III.

I ne samo to. Dodirnute još mnoga njima srodne pojave, premda su tako sićušne, unose u duševni život jedinke zamašan snop svjetlosti. Bude one u nama nagon za saznavanjem, potiču nas na brižljivo promatranje pojava i uopće na razmišljanje. Zahvaljujući tome, mi u naše pojmove o životu unosimo više skладa i neuljepšane istine. Poradi toga, sasvim prirodno, nastaje proširenje granica našeg umnog vidika. Tada čovjeku Priroda postaje bližom. Punim grudima on udiše njen zanosni dah. Punom snagom ponire u njen uzvišeni ritam. Polako i postepeno uživljuje se on i u njenu slobodu; a potom se, kao i rođeni planinac, koji ne zna za figure i eufemizme, navikava i da govori jezikom slobode! Granica Dobra i Zla, koja u našoj motorizovanoj i farisejskoj epohi još uvijek predstavlja jednu spornu zonu, tek se odozgo sa visine razlikuje snažno i reljefno.

Ssimpatije planinara prema prirodnim naukama nepobitno su dokazane u više mahova. Dodir sa tim lijepim naukama, što je sasvim razumljivo, takođe pokreće akciju razuma. Pred polazak u planinu neće se vrijedan putnik zaustaviti samo na proučavanju karte; on će neminovno da potraži i kakvu pisanu riječ o oblasti kuda putuje. Prirodne nauke su oduvijek činile veoma značajan član u ljudskom znanju o Prirodi. Sva kulturna ranija stoljeća uzimala su znatnog učešća u izgradnji i širenju tih nauka. Poznavanje Zemljine kore kao ljudske kolijevke pa poznavanje geomorfoloških, hidrografske, klimatoloških i, ukratko, svih pojava, koje opažamo na Zemljinom obrazu — jeste nešto, što je potrebno svakom iole mislenom čovjeku. I kao štivo, najzad, te su nauke veoma zanimljive.

Pogledajte grupicu planinara na vrhu kakvog visa. Lice im je oštro i opaljeno, kosa razbarušena, ručavi zasukani. Jedan od tih veseljaka upravlja kartama, busolom i dogledom; drugi rukuje pisaljkom, sređuje ubrane plodove i onako uzgred motri na kretanje živinog kočića. Opažaju oni gorostasna brda, poetične doline, zagubljive gradove, zelena polja i vijugave rijeke, što su postale iz oblaka, koji, eto, najrađe oblijeću oko planinskih visočina. Izmjenjuju ljudi misli, poučavaju se i međusobno dopunjaju. Čestita drugarica planinarka, njihov zajednički ponos i dika, brine se o ručku i o poderanoj drugarevoj čarapi. Pjevući kakvu pjesmicu i marljivo sabire rijetke primjerke alpijske flore. Izraz lica u tih srećnika je vedar i milolik kao u pitijskog Apolona, jer u njihovom poslu nema ničeg sebičnog, ničeg pretencioznog. Čista ljubav prema Zemlji i vaskolikom čovječanstvu, a ne tašta slava, odvukla je njih na tu uzvišenu zvjezdarnicu.

Spustit će se ti ljudi u dolinu. Donijeti će svoj obol da ga prilože riznici prirodnih nauka, donijet će puno ljubavi za dobro sviju nas. Kao što su i otišli, oni se vraćaju tiho, nečujno, skromno, bez reklame i bez vašarske dreke. Osim najbližih prijatelja niko ih drugi

neće ni dočekati, niko ih neće nositi na rukama. Nije to njima ni potrebno. Kao što statui ne treba jezik, tako ni čovjeku ne treba reklama.

IV

Ne bih sve o planini rekao, kad ne bih dodirnuo i napore.

Razumije se, da planinske korube i njihovi rogobatni grebeni nisu posuti bijelim ružama. Samo to nikako ne znači da planine nisu »lahko dostižne«. Zdravo se rasuđivanje s time ne bi moglo da složi. Takovo shvaćanje o pristupačnosti planine, sve ako se i javlja u recidivu, veoma je tjesnogrudno. Našli su ljudi, i to ljudi, čije iskustvo nije za obescjenjivanje, da je takovo shvaćanje čak i opasno, jer malodušnike odvraća od planine.¹⁾ S druge strane je i površno, upravo psihološki plitko. Zar je u nizini malo mutljaga, korova, trulih panjeva i rastočenih debla, što sve smeta našem slobodnom kretanju...?

Da bi se pitanje napora prikazalo u pravoj svjetlosti, potrebno će biti da se upoznamo sa ljudima, koji su zaista imali puno razloga da uživku: »Vaj, planine nisu lako pristupačne!« Kao što će se vidjeti, oni to nisu učinili.

Praktičnoj strani planinarstva valja prilaziti sa pedagoške strane. Napori spadaju u najkonstruktivnije odgojne činioce. »Strasti, otpori, opasnosti, to su vaspitači« (Emerson). Napor u planinarstvu svakako postoji. Poricati njega značilo bi poricati sunce. Ali naročitog govora o nekom stvarnom teretu ne može da bude. Planina je jedina tačka, gdje čovjek ne mora da zavidi ptici. I on i ona oboje su slobodni. Dodirnuo sam već sve ono čime nas planina nagrađuje. Ako i opet zagledamo u »primanje-izdavanje«, planina će u svako doba pokazati »saldo u našu korist«. Zadovoljstvo od izvršenog zadatka je uvijek veće od krajnjeg maksimuma utrošene snage. Nevolje su i tegobe uopće jedinstvena sirovina, iz koje se dobija — mahom sintetičkim putem — jedna dragocjena pogonska materija, koja u našem pitanju dobija ime: volja. Doklegod je ona u nama, možemo se uistinu smatrati »svežnjem munja«; čim nas volja napusti, mi se preobraćamo u prost naramak suvih vrbovih grančica. Otpornost vrbova drveta ušla je u poslovnicu. I ne bez razloga. Smijemo li da kažemo: planinarstvo je viteštvu ili obilježje nekog višeg plavokrvnog duha? Sasvim obrnuto.

¹⁾ Karakteristično je, da g. Cvetišić, autor i pobornik teze »planine nisu lahko dostižne«, priča, kako stanovnici u Cermatu jedva da govore o planinarskim nesrećama u Alpama. Razlog je sasvim razumljiv: »... da se ne uzbuni malodušje u bogatih američkih i engleskih turista«. (Cvetišić: »Sa planina i gora«, III, s. 59).

Kao što se zna, tri nas puta vode na čuveni Stolp. U pitanju nije ni najteži, ni laki, ni najlakši put. U obzir dolazi samo jedan put. Sjedi junak u kolibi, gleda taj put i, da se tako izrazim, sa »drskošću« kakvog empiričara hladno i trezveno razmišlja:²⁾

»... Onuda kud je i jedan ovakav prošao, proći će i ja, a da ne pomišljam, da oni koji to izvedoše imaju za sobom godine treninga, solidnog tehničkog znanja, čelično zdravlje, hladnokrvnost i sigurno oko, koje ga nikad ne vara, sigurnu nogu, mudru glavu i toliko drugih svojstava potrebnih alpinisti.«

Slušajmo drugog:³⁾

»... Iz penjanjem izranjenih i omešalih prstiju teče krv. — Minuti se čine beskrajnim časovima. — Odijelo na tijelu visi kao ledeni pancir. — Najzad, čovjek u ledenom oklopu stupa na Schweizer Gipfel i pobjedonosno kliče: »Erreicht ist das Ziel!« — »Cilj je postignut!«⁴⁾

Čujmo još jednog:⁵⁾

»Vjetar siječe kao sa stotinu finih nožića, snijeg se vošti, hladnoća i klonulost čine naša lica ukočenima, a noge teškim. Naprived! — Budimo se. Da li je jutro, podne ili noć? Mi to ne znamo. Moj časovnik miruje, a dvojica drugova nemaju sat uza se. Mi smo dakle lišeni veze s vremenom. — Mi smo zarobljenici Monblana. — I nije taj »sužanj« zaboravio da simetrično doda: »... da Monblan uprkos njegovoj visini — 4810 m — njegovim pogibeljnim glederima, njegovim dugim i napornim usponima, po izgledu ipak nije teška planina.«⁶⁾

Najzad, dajemo riječ jednom »Himalajcu«:⁷⁾

»Kako će se olujom izmučenim ljudima ukazati daleka karaula Suget kao rajske utočište! Jedva jednom zidom opkoljeno dvorište! Jedva opet čovjek, uslužni čovjek!« — Svaki je komentar izlišan. Autorova interpunkcija kazuje sve. Čovjek se izvjesno napatio, ali je umio i da pobedi sebe.

Inspirišu me smioni potezi tih skromnih ljudi. Ko su da su ti ljudi, ja se skrušeno i neizvještačeno priklanjam pred njihovim mi-

²⁾ Marc Julian: »Conversation à la cabane«, Les Alpes, Nr. 10, Bern, 1931., pag. 399.

³⁾ Toni Schmid: »Über die Matterhorn-Nordwand«, Erster Durchstieg, »Die Alpen«, Nr. 11, Bern, 1931., S. 401.

⁴⁾ Isti izvor, s. 408.

⁵⁾ Sepp Dobiasch: »Im Weststurm auf den Mont Blanc«, »Die Alpen«, Nr. 9, Bern, 1931., S. 341.

⁶⁾ Isti izvor, s. 342.

⁷⁾ Rudolf Wyss: »Vom zentralasiatischen Hochgebirge zwischen Vorderindien und Ost-Turkestan«, »Die Alpen«, Nr. 8, Bern, 1931., S. 298.

slima. Sažete i neuljepšane isповijesti ovih ljudi odjekuju u duši kao zvuci kerubinskog kvarteta. Pred našim duhovnim očima oživljuju one impozantnu pojavu neustrašljivog čovjeka, koji smjelo upada u ispolinsku bitku sa prirodnim silama; čovjeka koji je dorastao svome zadatku i koji odlučno veli: »Sve se zavjerilo protiv mene, a ja ipak dišem«. Ponirući u njihove misli, mi i nehotice otkrivamo trnovite putanje, kojima svaki od nas, vršeći nesputano i časno svoje dužnosti, mora takoreći neizbjježno da prođe, ako želi, da se nađe u cvjetnom vrtu vrlina i da tamo ubere insignije, o koje je vezana titula Čovjeka. Sile, sa kojima su ovi alpinisti imali da okušaju svoje snage, izvjesno su daleko moćnije od svakog zardalog gromobrana, koji se ne birajući staze, postavio na kakav visoki položaj pa se otud upinje, da »svežnju munja« onemogući slobodno sijevanje... Čovjek, ma da oklopljen ledom, iskravavljen i trenutno dezorientiran, ipak je iznio pobjedu: »Erreicht ist das Ziel!« Ta, čovječe, »rođen si da pobediš« (E m e r s o n).

No da li nas gornje čemu uči? Svakako. Izreda to može da posluži kao primjer istrajnosti (pa, ako hoćete, i kao satisfakcija) onima, što su, da bi na bojištu života produžili kucanje malaksalom bilu, morali da pokleknu i da poljube kakvu nečistu i ukočenu ruku, inače vazda manikiranu i načičkanu briljantnim zrnjem! Dalje, jedinstvenu pouku i poticaj na surovu životnu borbu mogu u tome da nadu oni — njih svakako nije mali broj — koji su većinom sa svoje skromnosti i čestitosti doživjeli slom svojih čistih idea i koji su, usamljeni i razočarani, sami sebi zbog toga izrekli svirepu presudu: »Ja sam u životu ostao »neeksplatašan«; ja, dakle, ne vrijedim ništa«. Otpada, međutim, svako očajanje. Nema mjesta takvom kriku. Jer dok mi omalovažavamo svoje prisustvo na Zemlji, prisustvo predodređeno Najvišom Voljom, dotle planina rječito demantuje svaku našu zabludu. To je nagrada za izdržane napore.

(Svršit će se.)

UMBERTO GIROMETTA:

SPLIT

ŠATORSKO JEZERO

Malo koja zemlja može da se ponosi tako raskošnom raznolikošću prirodnih ljepota kao Bosna ponosna. Ponosne su doista njene čarobne prašume, ponosne su joj veličanstvene planine, dugi dolovi, prostrane livade, zeleni ukosi, brzice rijeke, silni slapovi, vilovite pećine, avetne provalije i sablasni ponori. Čitava joj je priroda uistinu ponosna, čime se, dabome gôrdi svaki Bosanac, koji je opet u stasu,

govoru i navikama svojim ponosit. On shvaća, cijeni i ljubi divnu prirodu svoje zemlje, pak ti s ushitom priča o svemu onome, što ona u sebi i na sebi krije, a u želji da se i ti naužiješ njenih specifičnih atrakcija pa da je zavoliš kao svoju drugu rođenu grudu.

Naročito ti rado priča o planinama: o Bjelašnici, Čvrsnici, Pre-nju, Vitorogu, Cincaru, Čardaku, Šatoru, Klekovači; zanosom ti go-vori o čarobnim prašumama, koje ih kite: o vitim jelama, stasitim omorikama i krošnjatim bukvama. Priča ti o zvijerima, koje te šume

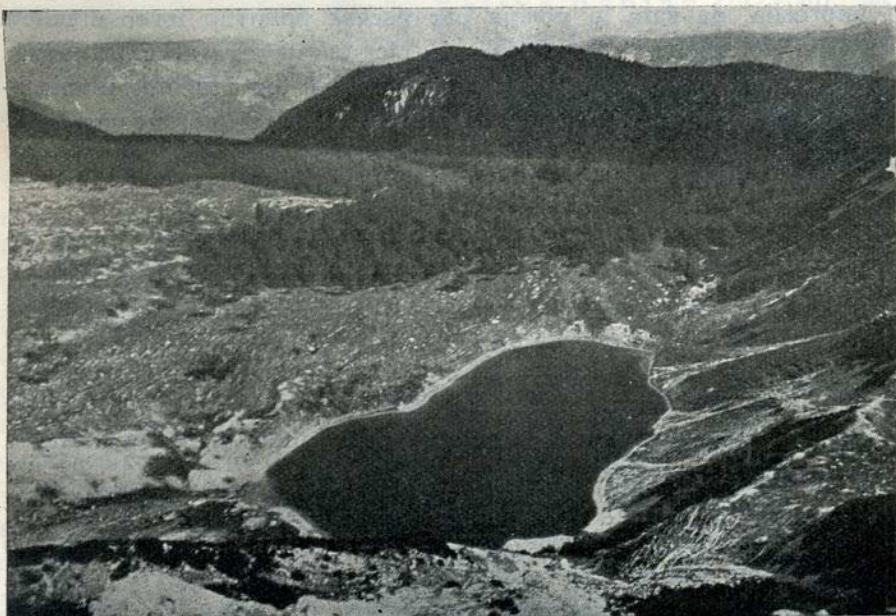

Foto: U. Giometta

Šatorsko jezero (1488 m)

oživljuju, o jamama i pećinama, koja otvaraju u njima svoja tajanstvena zjala.

Takva sam i slična pričanja više puta slušao prigodom svojih ekskurzija u Bosnu i na temelju razgovora sa kršnim Bosancima stvarao planove za daljnje ekskurzije, koje su mi uvjek, bez izuzetka, priuštavale takvih specifičnih atrakcija, kakvih uopće nisam mogao nikada zamisliti a kamo li ih, nakon dovršene ekskurzije, opisati.

Jedne godine, kad sam se u društvu nekog seljaka iz Glamočke Krajine verao kroz prašume Čardak planine, započne on da mi s ushitom priča o čudotvornom nekom jezeru, koje se tamo, na zapadu Čardaka, a pod strmim stijenama Šatora nalazilo. U

svome je pričanju bio upravo zanosan. Jezik mu je bio čist kao majčino mlijeko, a ukrasni pridjevi, s kojima je dočaravao ljepotu tog planinskog kraja takvi, da bi ih teško mogao u bilo kojem riječniku naći. Njegovo je pričanje, dabome, imalo svoj željeni rezultat, jer sam već naredne godine posjetio Šatorski sklop i do opognosti se nauživao vajnih vidika, jezovitih strmina, zelenih šuma, hladnih izvora i nadasve čarobnog njegovog jezera. Takva mi je ekskurzija, ma da sam je bio poduzeo sa Glamocu, odakle treba da se i iskušani planinar čestito umori, bila priuštila takvih užitaka i impresija, da sam je poslije par godina ponovno izveo u milom društvu nekolicine »Mosoraša«. O njoj ēu da u kratko izvijestim, čime ēu bar nešto pridonijeti popularizaciji tog idiličnog planinarskog kraja, koji je, žalibože, u planinarskom svijetu veoma malo poznat.

*

Početna točka za ekskurzije na Šator planinu je selo Grkovci. Njegove se raštrkane potleušice slikovito smjestile po sjeverozapadnom rubu Livanjskog Polja, uokvirenog sa zapada silnim strminama dinarskog Gnjata (1806 m vis.), Strmca (1435 m vis.) i Trpinca. Kroz selo prolazi državna cesta, koja iz Livna vodi u Bosansko Grahovo. Na samoj se cesti nalaze žandarska kasarna i šumareva kuća. U selu se nađe dobre mliječne hrane, a ljeti i ukusne janjetine.

Za planinara, koji putuje iz Splita livanjskim autobusom, najzgodniji je prilaz u Grkovce iz sela Prologa, odakle vodi uz rub polja prilično dobro utrt seoski put sve do sela Gubina, a onda cesta do Grkovaca. Vremenska udaljenost iz Prologa do Grkovaca iznosi 5 sati. Taj prilično dugi put inače je vanredno zanimljiv za pješaka, jer mu se redaju jaki motivi i kontrasti između nježnih pitomih oblika Livanjskog Polja i strogih nadasve strmih troglavskog masiva. Potonji se, dapače, nad Gubinom ukazuju u najopognijoj svojoj veličanstvenosti, jer se troglavska stijena ondje ruši za više stotina metara duboko, stvarajući vanredno jezoviti kompleks gudura, strmina i provalija, poznatih u narodu pod imenom »Vražji Vrtovi«.

Iz Grkovaca (710 m vis.) vodi oputina upravce na Mali Šator (1607 m). U početku se polako i postepeno diže vijugajući rubovima sad većih, sad manjih vrtača, obraslih pretežno jasenovinom i crnim grabom. Oputina se u visini od kakvih 1000 metara sve jače penje, dok bjelogorična stabla postaju sve to rjeđa, tako da se par stotina metara pod bilom Malog Šatora javljaju sami tusti pašnjaci, okićeni raznbojnim cvijećem. Bilo Malog Šatora je kamenito i prilično krševito. Kako na njemu nema jačeg drveća, otvara se odatle prostran

pogled prema Livanjskom Polju i Buškom Blatu, pak prema Konjcu, Troglavu i Kamešnici. Daleko prema jugu zapazaju se čak i konture Prenja i Bjelašnice planine. Sa Malog Šatora vanredno je slikovit pogled i na dolinu Stedra potoka, koja sa sjeverne kotline Velikog Šatora lagano silazi prema Peuljam. Čitava je ta dolina bogato iskićena bjelogoričnom šumom, s čijim je zelenilom u jakom kontrastu sniježno-bijeli potočni materijal, koji u obliku sad većih, a sad opet manjih mrlja prikriva njen najdulji dio.

Sjeverno od bila Malog Šatora razglojila se gusta bukova šuma, kroz koju vodi oputina sve do Velike Babine (1727 m). Sa Velike Babine spuštaš se strmo po golom i jako krševitom terenu sve do južne padine Velikog Šatora, gdje se duboko udublo nekoliko oknastih vrtača i opružilo par plavljenih dolaca. Sa tih se vrtača vrši uspon na Veliki Šator po vanredno strmom i krševitom terenu, koji je na mjestima obrastao planinskom smrekom i skliskom travom, koja bitno oteščava penjanje. Nekoliko stotina metara pod samim vrhom Velikoga Šatora (1872 m vis.) javlja se neprohodna klekovina bora, koja te sili da se nešto na niže spustiš, da je luka zaobideš pa da se istom onda po omanjim čistinama probiješ do samoga vrha, gdje ti, na pogled jezovitih strmina, u koje se ono prema sjeveru ruši, ustukne noga. Zaprepašten na očigled jedinstveno divlje, ali ne manje veličanstvene slike, poprimaš nehotice stav gmizavca i u takvom stavu promatraš silnu i duboku kotlinu, u čijem se najdubljem dijelu kao kristalno oko razlilo ubavo jezerce, sa čije se mirne površine čarobno zrcale jezoviti motivi sjevernih Šatorskih stijena. Po njima se vuku silni i tamni procjepi, strmoglavljuju se užasne provalije i ruše se ogromna točila, dok na njihovom podanku leži kaotički porazbacana sva sila ruševinskih gromada, što ti sve skupa dava sliku nekakvog ljutog napuštenog razbojišta.

Pogledi sa Šatora prema jugu i jugo-istoku u jakom su kontrastu sa onima na sjeveru, jer k jugu i istoku pretežno prevladavaju vanredno nježni šumski motivi. Šume se u nedogled tamo prostiru pa izgledaju kao prostrana zelena mora, s kojih izbijaju poput otoka, otočića i grebena goli motivi kamenitih gorskih kosa. U tome zelenom moru sjatilo se na stotine hiljada vitih jela i stasitih omorika, te se čudno ispreplele raznovrsnim povijušama u želji, regbi, da citava zelena zajednica bude jača i otpornija proti vremenskim nepogodama.

Sa bila Šatora, koji se poput goleme zmije zavojito vuče od zapada k istoku, spuštamo se vanredno strmom vododerinom do Šatorskog Jezera, gdje se, nakon šestsatnog planinarenja, čestito odmorismo i okrijepismo. Iza toga smo izvršili pregledavanje jezera i njegovih izvora.

Dužina jezera u smjeru NO-SW iznaša 250 metara, a širina mu je 120 metara. Raz njegove vode leži u nadmorskoj visini od 1488 metara. Najveća dubina iznaša 6 metara, što od prilike odgovara nagibu njegovih pristrandaka. Temperatura jezerske vode iznašala je u julu 16 stupnjeva C, toliko od prilike kolika je i srednja temperatura kraja za dotični mjesec. Geomorfološki posmatrano mora se Šatorsko Jezero smatrati kao ljevkasta naplavljena vrtača, koja je vjerojatno nastala u glacijalu, u doba naime kad su se onđe nagomilavale silne množine snijega, koje su u obliku omanjeg glečera plazile prema sjeveru i postepeno stvarale današnju prodornu dolinu, koja sa jezera vodi u Pre odačko Polje.

Sa zapadne strane jezera, nekoliko metara od njegove obale, izbija maleno vrelo, zvano Šatorsko Vrelo. Temperatura vrela iznašala je u julu 0.5 stupnjeva C. Nekoliko stotina metara sjeverno od jezera nalazi se drugo vrelo, zvano Bulino Vrelo, sa temperaturom od 2 stupnja C. Abnormalno niske temperature tih dvaju vrela jasno govore o njihovoj vezi sa kakvom »ledenicom«, dotično »snježnicom«, koje se na Šatoru u priličnoj množini javljaju.

Šatorsko se Jezero u zimi potpuno sledi, pri čemu debljina leda dosegne do 70 cm. U jezeru ima pijavica, žaba, daždenjaka, močorada i kornjaša vodoljuba. Seljaci su više puta kušali prenijeti u jezero žive pastrve i klenove, ali im je trud bio uzaludan, jer bi zimi uginule. U široj okolini jezera, po okolnim šumama, ima srna, vukova, lisica, divljih mačaka i kuna, zvanih »šatorka«. Katkada se sa Stare time planine i Međugorja doskita i po koji medvjed. Od zmija opazio sam poskoka i planinskog šargana.

Šatorsko Jezero je u narodu na daleko poznato. Na Ilijino sjati se oko njega sva sila naroda iz Livanjske, Glamočke, Grahovačke i Petrovske Krajine u svrhu da se o ponoći u njemu okupa, a u dubokom uvjerenju, da će ga takovo noćno kupanje očuvati od mnogoga zla, naročito od zaraznih bolesti. U toj šarolikoj družbi, koja se tako barem jedamput godišnje čestito okupa, bude i osoba, koje boluju na očima i koje dolaze tamo da ovlaže bolesne oči vodom iz Bulinog Vrela, za koje se priča, da je dobilo ime po nekakvoj buli, koja je imala bolesne oči i izliječila ih vodom iz toga vrela.

O Šatorskom Jezeru čuo sam ovu legendu: Bio je neki bogataš, gavan, koji je imao veliko stado ovaca. K njemu su dolazili mnogi prosjaci, za koje narod kaže, da su bili anđeli od Boga poslani, da kušaju ljudi. Pošto je gavan odbio da im dade vune i mlijeka, to ga je Bog kaznio tako, da je mjesto, gdje je živio, u zemlju propalo. Otuda je postalo jezero, a gavan se prometnuo u medvjeda.

*

Nakon ručka uspesmo se sa Jezera na kosu, koja dijeli dolinu Šatora od one Babine Grede. Uspon je prilično strm i na gusto obrastao bukvom. Sa sedla kose, koje se dostizava za pola sata, otvara se divan pogled na Šatorsko Jezero, na vilovite sjeverne stijene Šatora, a naročito pak na jezovite strmine avetne Babine Grede (1862 m. vis.), koja je zbog svoje divlje modelacije daleko majestetnija od sjevernih stijena Velikog Šatora.

Sa spomenute kose prodrijesmo vanredno romantičnom prodornom dolinom Šatorskog Potoka u Preodac (3 sata), koje te upravo ushićuje prostranošću i slikovitošću svoga polja, po kojem se valovito dižu mali plosni brežuljci, sve sami zeleni sagovi, okičeni raznoboјnim cvijećem. Na sjevernom podanku polja diže se iz bujnog zelenila sura i strma hrid, s koje tajanstveno strše mrki ostaci Momčilove Kule, pod kojom zvonko žubori Poillov Potok.

Iz Preodca popesmo se kroz vanredno slikovite šumice na Pićevu, a odatle se preko Crnaca i Penjla spustimo krševitim terenom u Grkovce (6 sati), odakle se motornim vozilima preko Grahova, Knina i Vrlike povratimo u Split, ushićeni neopisivim ljepotama, kojih se do opojnosti nauživamo na ovoj lijepoj i vanredno poučnoj ekskurziji.

STJEPAN URBAN:

ZAGREB

RUMIJA (1593 m)

Rumijski vrh je najviši vrh u planinskom lancu, koji se diže kao pregrada između Barskoga Zaljeva i Skadarskoga Jezera. Vrlo nepovoljne prometne veze učinile su, da je ova zaista lijepa planina još udaljenija i teže pristupačna planinarima. Sresko mjesto Bar ne može za sada pružiti posjetiocu one udobnosti, koju savremeni turista traži. Zato i ostaju tolike zanimljivosti, koje se ovdje nalaze, širim turističkim krugovima sasvim nepoznate. Stari i historijski Bar, okružen šumama masline i gajevima naranče, daje posjetiocu dojam mjesta, koje propada. Tu je sjedište historijske katoličke biskupije i srpske primasije, koja danas broji samo nekoliko desetak tisuća vjernika. Stara razrušena gradina, a nekada ogromna turska tvrđava, diže se iznad mjesta. Tamo pak porušena džamija upotpunjuje sliku prošlih vremena. Stanovništvo je podijeljeno na tri vjeroispovijesti: katoličku, pravoslavnu i muslimansku. Kraj obale morske razvija se novi Bar. Talijanski kapital, koji je još prije rata pokušao s ekspanzijom na Balkan, podigao je ovdje naselje, koje čini utisak još neuređene radničke kolonije. Ali ta čitava eks-

panzija završila je s otprilike 40 km željezničke pruge od Bara do Virpazara na Skadarskome Jezeru.

Prirodni uvjeti za razvitak Bara kao turističkog mesta nijesu naročito povoljni uza sve historijske i prirodne znamenitosti. Stari je Bar odviše udaljen od mora, a novi se Bar nalazi na pjeskovitom naplavnom polju, na kome se ne može razvijati viša vegetacija. Čitavo je Barsko Polje postalo nanosom gorskih potoka i bujica, koje utječu sa Rumije u Barski Zaljev. Zato je u Barskom Zaljevu more redovito mutno. Bolje uvjete od Bara — da postane posjećivano kupalište — ima Sutomore, malo primorsko selo, 8 km sjevernije od novoga Bara. Tu je šuma sa gustom hladovinom, izvor voda, kilometar dugačka plaža sa prekrasnim finim šljunkom, čisto i bistro more, potok, koji ne presušuje. Blizu je Bar i Rumija, kamo mogu posjetioci na izlete.

Od Bara do Virpazara

Rumija se uzdiže impozantno nad Barom i daje čitavom kraju veličanstvenu pozadinu. Kraj glavice Rumije stoji kao njezin brat Lisin ili Lesinj. I ako je taj vrh 213 m niži od Rumije, iz Bara se čini, da je čak i viši, jer stoji bliže. Redovito se na Rumiju polazi preko sela Mikulica, koje se stisnulo pod samom glavicom Rumije u visokoj dugodolini između Rumije i Lisure. Ja sam odlučio, da se popnem na Rumiju od strane Skadarskoga Jezera. Vicinalna željeznica od Bara do Virpazara trebala je da me prebaci na Skadarsko Jezero. Vožnju ovom željeznicom shvatio sam kao interesantni turistički doživljaj. Domaći se svijet vozi vrlo malo ovom željeznicom (radi visoke vozne cijene). Ona saobraća samo jedan put dnevno: u jutro polazi iz Bara, a po podne se vraća. Samo jedan putnički vagon i poštanska kola sa lokomotivom čine cijelu kompoziciju vlaka. Putnički vagon ima dva odjela: Odio I. i odio II. razreda. Jedini putnici bili smo moj brat, ja i dva zabludjela zagrebačka sveučilištarca. Taj dan je vlak imao neobično mnogo putnika, jer kojiput vozi sasvim prazan. Čim vlak prođe kroz Barsko Polje, počinje se pruga naglo uspinjati brzim zavojima. Slike se pred našim očima mijenjaju filmskom brzinom. Krš je ovdje vanredno bogat u stvaranju oblika. Već kod mjesta Zubci, poviše Barskog Polja, počinje šuma hrasta medunca (*Quercus lanuginosa*). Ta šuma, karakteristična inače za ove krajeve, vrlo je lijepo razvita na cijeloj Rumiji, osim najviših vrhova. Ali ta šuma ima dva štetnika, koji je strahovito uništavaju: jedno je parazitska gljivica nazvana pepelnica (*Microsphaera alphitoides*), a drugo su gusjenice leptira gubara hrastovog (*Liparis dispar*). Nikada još nijesam vido

stove šume tako strahovito napadnute od pepelnice, kao ovdje. Kao da je mraz posuo hrastovo lišće, tako se je bijelilo. Doznao sam, da su u proljeće gubarove gusjenice do kraja uništile mlado lišće. Kad su hrastovi potjerali novo lišće, napala ih je pepelnica. Ako to potraje još koju godinu, dogodit će se, da će jednoga proljeća prestati ove šume da listaju, pa će i u ovom kraju prevladati goli krš.

Na uzvisinama i strmim stijenama dižu se razrušene turske stražarnice (karaule). Pruga vijuga kao zmija, a vlak neprestano nadvisuje stražarnice, koje su bile nad nama. Zaustavljamo se na stanicama Tuđemile i Sutorman. Vidici prema moru su sve širi

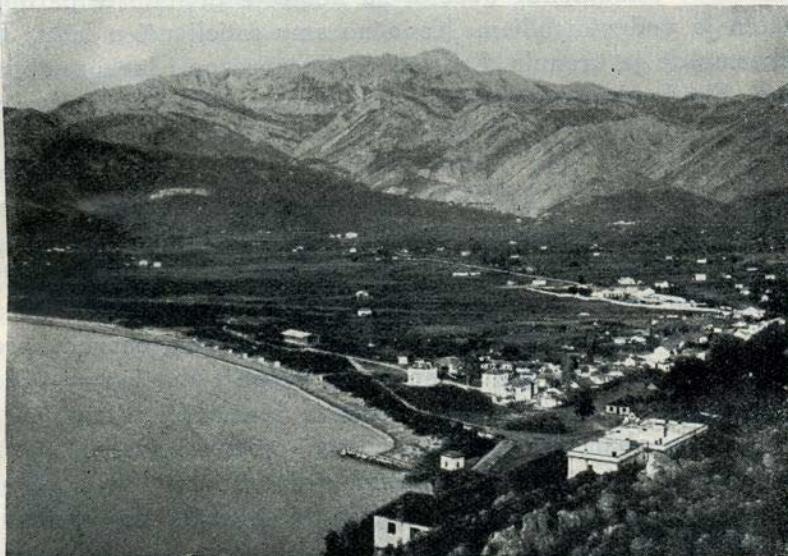

Foto: Lj. Urban

Pogled na Bar i Rumiju

i ljepši, a okomite stijene Rumije, koja se uzdiže na jugoistoku, zakuplja sve više moju pažnju. Nigdje na stanci ne dospijem da fotografiram Rumiju, jer vlak brzo polazi. Sutorman je najviša stanica na cijeloj pruzi. Tu uzima lokomotiva vodu, ali i to traje kratko, pa nas odmah poveze u tunel. Izašavši iz tunela badava čekamo, da će nam puknuti vidik na Skadarsko Jezero. Pred nama je samo krško polje, a mi lagano silazimo. Vožnja postaje dosadna. Pruga se sve više oteže. Tako smo jedva dočekali Virpazar.

Virpazar mi je izazvao dojam uređenog mjestanca: sve je prično čisto, ali nekako mrtvo. Na prostranom trgu prodaju djeca lubenice, oko trga se smjestilo nekoliko kuća. Tu je odmah želježnička stanica i pristanište parobroda. Uski rukav Skadarskog Je-

zera dolazi u samo mjesto pa izgleda kao blatna močvara. Nekoliko vrbi u tom rukavu raširilo je svoje korijenje poput kalifornijskih mangrova.

Vožnja Skadarskim Jezerom

Bilo je vrijeme polaska parobroda, pa smo požurili s ručkom, da ne zakasnimo. Na pristaništu je stajala poput korita plitka i široka parna lađa Skenderbeg. Momčad je tek počela da u košarama unosi ugljen u lađu. Bila je vrućina, pa im se nije dalo raditi. Meni se na svu sreću nije nikuda žurilo, ali sam ih ipak jedva gledao kako se muče noseći napola prazne košare ugljena u lađu. Plitki i blatni rukav Skadarskog Jezera, na kome je pristanište parobroda, obrašten je vodenim biljem. Konačno smo smjeli ući u lađu. Jedva dočekasmo da je krenula. Lađa je vozila oprezno i lagano, obilazeći plicine. Skadarsko Jezero je vrlo plitko i zato je gotovo cijelo obrašteno vodenim biljem, naročito vodenim orahom (*Trapa natans*). Voda mu je vrlo topla. Putnika je bilo vrlo malo. Nekoliko Albanaca se vozilo u Skadar. Stali smo usred jezera, daleko od obale. Pristupio je čamac i iskrcao nekoliko putnika. Po tom sam znao, da je tu neka stanica. Daleko na obali stajali su neki ljudi. Kore od lubenica plivale su po mutnoj vodi, pa smo brat i ja smatrati, da ne ćemo nagrditi ljepotu prirode, ako i mi bacimo kore od naše lubenice u vodu. Kad smo prešli najplići dio jezera, lađa se je stala primicati južnoj obali. Vožnja je bivala interesantnija. Kod Šestana je obala donekle razvedena: otočići i zaljevi. Na obali šume i gore, a iza svih njih i iznad svih njih moj cilj — Rumija. Kad smo došli do pristaništa za Livare, iskrcale smo se brat i ja u truli čamac napunjen vodom. Vozari su čudno gledali, što tu ima osim poštara još i putnika. Na obali sam se oprostio sa svojim bratom, koji je morao po svojoj službi obaći neka sela, u kojima se pojavila svinjska kuga, a ja sam s poštarom pošao u Livare.

Krajina

Čim sam ostavio Skadarsko Jezero i počeo se uspinjati strmom krškom stazom uz brdo, osjetio sam odmah više života u sebi. Iza nekih sto metara uspona, kad me znoj već dobro promočio, zastao sam. S visine je Skadarsko Jezero mnogo simpatičnije. Boja jezera je akvamarinska, na njemu čitave livade vodenoga bilja. Razvedena obala i otočići oživljuju sve to još i više. U daljini, na istoku, u maglici se razabiru obrisi Skadra. Rumeni sjaj sunca daje razvedenom kršu osobitu ljepotu; prema istoku padaju dugačke sjene, tako da je u vidicima osobita plastika. Uspevši se nekih 300 metara dolazimo na prostrano i plodno polje. Tu počinje i šuma

hrasta medunca. Na kraju polja smjestilo se gorsko selo Livari. Livari su sijelo krajinske općine, tu je rimokatolička župna crkva.

Dobra večer! pozdravim staricu, koja nam je dolazila u susret.

»Mirē se jeni«, odgovori mi ona u svome jeziku. Kad je vidjela, da je ne razumijem, potapsa me prijazno po leđima. Da mi poštar i nije protumačio, da mi je rekla »dobra ti sreća«, ja bih to po njenom vladanju razumio.

Predsjednik općine zauzeo se vrlo brižljivo za mene i ishodio mi je, da sam smio prenocići u najciviliziranoj kući u selu, u kojoj ne stanuju civili, nego oružnici. U razgovoru su mi gg. oružnici priznali, da sam izabrao najbolji put za uspon na Rumiju. Istim putem idu i oni kad patroliraju u planini.

Livari su zabačeno i teško pristupačno mjesto. Tek se ljetos počeo graditi put, koji će ovo gorsko selo spajati sa Virpazarom. Inače je jedina blagodat, da ih visina štiti od malarije, koja vlada oko Skadarskog Jezera.

Uspon na Rumiju

Rano ujutro pošao sam iz Livara do Briska. Tu sam bio na visini od 400 m. Putem sam se začudio, da sam na kršu nalazio mnoge kestenove, dok je poznato, da kesten ne voli vapnenačku podlogu, nego silikatnu. Od Briska sam se počeo uspinjati direktno na Rumiju. U karti, koju sam sobom uzeo, nije bio označen nikakav put, ali sam znao, da mora neki put biti, jer su u ovom pravcu na visini od 800 m označeni pastirske stanovi i voda. Iza malo traženja našao sam usku stazicu. Uspon je bio isprva lagan. Tu i tamo kamjenjem ograđena polja, šume nigdje. Iza uspona od sat i po, počeo sam osjećati i glad i žeđu. Izgubio sam i usku stazicu, kojom sam pošao. Izvadim kartu austrijskog vojno-geografskog instituta, ne bih li se snašao gdje sam. Opazio sam, da mnogi detalji u kartu nisu unešeni, ali ono što je unešeno, unešeno je točno. Uspjelo mi je vizirajući preko karte na pojedine predmete pronaći svoj položaj i za kratko sam vrijeme znao, gdje moram da tražim pastirsку kolibu i vodu. Strmim obronkom popeo sam se iz plitke i široke vrtače, pretvorene u polje, do pastirske kolibe. Tu su ogromni hrastovi prostrli gustu sjenu. U kolibi ni žive duše. Počnem naokolo tražiti vodu. Od kolibe su putevi vodili na sve strane. Podem malo jednim, pa se vratim. Napokon sam našao cisternu dvadesetak koraka istočno od kolibe. Sad sam mogao mirno jesti. Još u Livarima sam računao, da će ovdje naći vodu, pa nisam tamo htio da napunim bocu, da mi bude lakše.

Od kolibe se uspinjao strmi put pravcem prema jugu. Iza kratkog odmora pošao sam tim putem. Sunce se već bilo dosta uz-

diglo, a želio sam, da prije podnevne žege stignem do vrha. Pogled na Krajinu i Skadarsko Jezero bio je zanosan. Zrak je bio osobito čist: na sjeveru sam mogao razabrati svaku kosu na planinskom lancu Prokletija. Deset dana prije toga promatrao sam Prokletije sa Ljubotena i gledao ih na jugu, a sad ih gledam na sjeveru. Čim sam se više uspinjao, postajala je hrastova šuma sve manja i kržljavija, a put, kojim sam išao pretvorio se u običnu vododerinu. Među kamenjem plavili su se tu i tamo veliki cvjetovi mrazovca. Konačno sam sasvim izgubio put. Iza ponovnog orijentiranja pomoću karte i kompasa pogodio sam po planinarskom instinktu put na sedlo između kote 1298 i 1272 m istočno od Rumije. Tu sam osjetio najveću blagodat, koju sam mogao zaželjeti: hladovinu bukove šume. Na Rumiji dopire šuma hrasta medunca sve do visine od 1100 m. I ako je iznad 900 m hrastova šuma već sasvim slaba, tek kod visine od 1000 m počinje da se mijеša sa bukvom.

Na samom sedlu sam našao put, koji je išao zapadnim pravcem. Takav sam put baš i trebao. Tako sam odvažno pošao. Bukova me šuma zagrlila svojom hladovinom, hodao sam kao preporođen. Put se na dva tri mjesta razdvajao. Uvijek sam odabirao lijevi, t. j. onaj koji je išao u pravcu Rumije. U šumi sam čuo glas čobanina, koji je dozivao svoja goveda. Kad sam hodao od prilike 1 sat, uspinjući se kod toga dosta lagano, došao sam na teren, pokriven velikim blokovima, među kojima se je moj put izgubio. Bukve su postajale sve tanje, pri dnu savijene od teškoga snijega, koji ih zimi pritiše. Bio sam prisiljen, da se počnem uspinjati kamenitim blokovima, koji su bili vrlo strmo naslagani. Iza uspona od nekih 30 metara opazim, da dolazim na čistinu, na kojoj su samo još pojedini grmovi bukve. Poveselim se, da sam na vrhu. Stanem se življe uspinjati hvatajući se za stabljike jedne velike bilje štitarke, koja je tamo rasla u velikom mnoštvu. Opazim nad sobom greben, kako se ocrtava na nebnu. Moje veselje se na grebenu stišalo, jer je vrh Rumije stajao još 150 m iznad mene. Bio sam na nekom nižem vrhu, koji nije označen u karti, a koji leži sjeverno od Rumije, odijeljen od nje strmom provalijom. Poklopljen legnem na travu osjećajući poraz u svim dijelovima svoga proznojenoga tijela. Brzo sam se oporavio i stvorio jedini mogući plan. Potrebno je da se spustim u strmu provaliju dvadesetak metara i da se uspnem na vrh. Potrebno je pola sata. Uprtnjaču sam morao spustiti na jednom mjestu naprijed, a ja sam oprezno sašao preko stijene. Na dnu provalije su bukve davale pravu sliku Horaciјeve poredbe: »silvae laborantes«. Tu mora zimi da su strahoviti nanosi snijega. Izašavši iz provalije doskora sam u šumi našao put, koji me je konačno doveo u klekadinu bukve. Sad sam znao, da sam na granici šume i na vrhu. Tu sam sreo čopor

žutih koza, koje su me jako začuđeno pogledale, a kad su vidjele, da idem k njima, pobegle su. Malo dalje sam sreo čobanina. Odmah sam video, da imam posla sa seoskim mudrijašem. Primio me je s velikim nepovjerenjem, a kad se uvjerio, da nijesam sumnjiv, bio mi je uslužan više, nego što sam želio. Pošao je sa mnom na vrh Rumije.

Vrh Rumije

Običaj je, da svake godine na Trojčin dan izlazi narod iz okolice sa pravoslavnim svećenikom na vrh Rumije. Svećenik nosi raspolo, a svaki učesnik ponese jedan kamen, koji slažu na vrhu u gomilu, tako da na vrhu postoji ogromna gomila kamenja. Na taj način vrh Rumije neprestano raste. Kod toga sudjeluju i katolici i muslimani. Kad sam čobanina pitao, zašto to čine, objasnio mi je, da je to ili ostatak poganskog žrtvovanja, ili je to uspomena na kakav stari zavjet, da će se gore graditi crkva. Po prvom dijelu odgovora uvjerio sam se pogotovo, da imam posla s »mudrijašem«. Drugi dio odgovora bit će ispravan.

Na vrhu su se okupili oko mene svi čobani. Dvije temperamentne i lijepе žene i tri dječaka ostavili su svoje koze, pa su došli da me vide. Htio sam s njima da razgovaram, ali stari je priječio njima svojim autoritetom, da se one neuke upuste sa mnom u razgovor, a mene je svojom rječitošću toliko obasipao, da sam se ja, čim sam dobio potrebne podatke sa karte i od njega, dao u bijeg s vrha.

Podne je bilo već prošlo, pa je u daljini pogledu smetala plav-kasta maglica. Na sjeverozapadu video se Lovćen, dalje od njega na sjever sasvim bliјedi obrici Durmitora i Komova. Prokletije su izgubile plastiku, koju su imale u jutro. Skadarsko Jezero je bilo sivo-zelenkaste boje u poredbi sa plavim morem, koje se je u daljini sasvim sljubilo sa sivim nebom na horizontu. Na jugoistoku se lješkala Bojana, kao ogromna zmija, počam od Skadra pa do mora.

Na samoj Rumiji i preko, na susjednom Lisinu, ima mnogo puteva, koji su vodili do vidikovaca, koji su bili ovdje podignuti za vrijeme rata, da se pazi na kretanje neprijateljskih lađa. Po pričanju se ove straže nijesu mogle na Rumiji dugo držati, jer je od gromova mnogo vojnika stradalo. To je vrlo vjerojatno, jer svaka stijena svjedoči, da je ova planina vrlo omiljeni cilj nebeskih strijela.

Silazak s Rumije

Za silazak sam imao dvije mogućnosti. Ili da se spustim prema jugo-istoku na Mikulić ili da pođem sjevero-zapadno, lagano silazeći planinskim bilom do 4 km od vrha udaljene Bijele Skale,

previje, kojom ide put iz Krajine i Šestana na skadarskoj strani u Bar. Ovo posljednje mi se činilo mnogo privlačivije, jer sam se mogao dulje zadržati na planinskom bilu. Krasan put, izведен za vrijeme rata, vodio je samim bilom. Iza spuštanja od 100 m opet sam došao u područje bukove šume. Tako sam išao neka 3 km lagano se spuštajući, kad je najedamput moj put skrenuo oštro lijevo, strmo se spuštajući jugozapadno prema Baru. Stao sam se spuštati. Put je isprva vrlo lijep, dok je usječen u stijenu. S jedne i s druge strane impozantne okomite pećine. Ali doskora sam došao na gibivi obronak. Tu je voda sasvim izderala put. Nije mi preostalo drugo, nego da se spustim ravno 300 m po točilima. Na mirnijim mjestima već se razvija hrastova šuma. Spustivši se na visoku dolinu koja se stere podno samog bila Rumije ogledam se na svoju planinu. Impozantna glava na širokim bijelim plećima. Penjači mogu ovde postaviti sebi mnogo zadataka, čijim bi se rješenjem mogli ponositi. Ovom dolinom ide put od Mikulića sjeverozapadno do Tuđemila. Podem tim putem prema Tuđemilu, da sađem na put, koji silazi sa Bijele Skale u Bar. Silazeći do raskršća puteva mijenjaju se nasslage pod nogama. Mjesto bijelog vapnenca najedamput crveni i zeleni škriljevci i svagdje mnoštvo izvora. Brzo su se izvori slili u potok, koji je stvorio između brda Tora (901 m) i Jerinca (836 m) duboku klisuru, kojom se spušta put sa Bijele Skale preko sela Turčine u Bar. Tim putem sam pošao i ja. Prošavši selo Turčine, dotrča za mnom neka djevojčica. S velikim povjerenjem pristupi k meni i upita me idem li u Bar. Pridružila mi se. Pošli smo zajedno. Spomenuti potok probio je ispod sela Turčine silan kanjon sa veličanstvenim stijenama, kroz koji je izведен put u Bar. Na jednom mjestu stanem zadivljen. Moja drugarica me upita: »Što stojiš? Zar ne ideš? Vidiš, da se smrkava«. »Gledam ovu ljepotu«, odgovorim joj. — »Zar je to tebi lijepo?«, upita me mala i produži: »Strašno je to, mene je strah«. Jadna mala Fatima, moja drugarica, od straha pred planinom nije se bojala mene, stranog čovjeka. Ovo se dijete prirode boji planine. A ja, u onom, što je najgrozniye tome čedu planine, tražim smirenje svojoj duši.

WEGENEROVA EKSPEDICIJA NA GRÖNLAND

»Wir brauchen Euch, junge Freunde,
deren frische Augen fähig sind, einfache
und grundlegende Dinge zu erfassen,
Euch, die Ihr bereit seid, neuen Spuren
zu folgen, das Wagnis zu laufen und dem
Unbekannten die Stirn zu bieten.«

Iz govora F. Nansen-a slušačima
sveučilišta St. Andrew-a.

Alfred Wegener, univerzitetski profesor u Grazu, bolje je poznat široj javnosti po svojoj teoriji o »horizontalnom razmicanju kontinenata«, dok je u naučnim krugovima slovio kao odličan geofizik i meteorolog. Godine 1929 zasnovao je on ekspediciju na Grönland, koja je u glavnom imala dvostruku praktičnu zadaću. Trebalo je naime proučiti meteorološke prilike na Grönlandu, jer je već otprije bilo poznato, da hladne zračne mase, koje iz polarnih krajeva struje prema jugu, utječu na meteorološke i klimatske prilike Evrope. Zatim je trebalo proučiti kidanje unutrašnjeg leda (Inlandeis), koji u obliku golemih santa smeta i ugrožava brodarstvo sve do geografske širine New-Yorka.

Da uzmogne oba ova zadatka donekle da riješi, potrebno je bilo, da sa svojom ekspedicijom proboravi barem dvije godine na Grönlandu i da kroz to vrijeme sistematski vrši mjerjenja.

Zaista nije bilo zgodnijeg čovjeka, kojemu bi se mogao povjeriti ovako velik i precizan posao. Wegener kao čovjek bio je miran i sreden, a kao naučenjak cijepan i veoma savjestan. Iskustvo, koje je potrebno za vođenje jedne ovakve ekspedicije u polarnim krajevima, stekao je Wegener već prije, kad je godine 1906. s Mylius Erichsen-om istraživao istočnu obalu Grönlanda, a kasnije, kad je s kapetanom Kochom dva puta prezimio na istočnom rubu grönlandskeg unutrašnjeg leda. Ako je ta njegova ekspedicija i bila veoma težak pothvat, nije ga na to vodila želja za pustolovinama i rekordima nego želja za nesobičnim naučnim istraživanjima.

Prije nego predemo na opisivanje same ekspedicije, osvrnut ćemo se ukratko na najznačajnije geografske prilike otoka.

Grönland je bio u Evropi poznat već godine 983, kad ga je Erik Redde otkrio i nazvao »Zelenom Zemljom«, za razliku od Islanda. Skoro iza toga bila je njegova jugozapadna obala kolonizirana normanskim iseljenicima, koji su podržavali dobre trgovачke veze s nordijskim zemljama Evrope. Jedno stoljeće prije Kolumbovih putovanja prekinula se je iz nepoznatih razloga ta veza, pa kad su u XVI vijeku evropljani ponovno došli na Grönland, nisu našli ni traga bijelim kolonistima iz Evrope. Od godine 1721 počinju se krajevi uz obale ponovno kolonizirati i to ponajviše danskim i norveškim iseljenicima. Dok su jugozapadne i jugoistočne obale već od davnine bile poznate, sjeverozapadna obala i unutrašnjost otoka ostala je neistražena sve skoro do najnovijeg doba. Nije bilo ni najmanje lako upoznati i istražiti unutrašnjost Grönlanda, jer je sve gotovo do same obale pokriven debelim slojem unutrašnjeg leda. Prvi je prodro u tu »ledenu pustosku« Švedanin A. E. Nordenskiöld, kojemu je uspjelo već godine 1870 da se probije nekih 50 km daleko od obale u unutrašnjost. Naročito je bila važna njegova ekspedicija godine 1883, kad su Lapi, koje je sobom doveo, otkrili, da je unutrašnjost otoka slabo valovita ledena ravnica. Istraživanje unutrašnjosti otoka nastavili su kasnije Nansen (1888), zatim A. de Quervain

(1912) i J. P. Koch (1913), koji su proputovali otok po širini od njegove zapadne do istočne obale. Najpoznatija a ujedno i najteža ekspedicija na Grönland bila je ona iz godine 1930., koju je vodio Alfred Wegener.

Grönland, najveći otok na Zemlji ($2,180,000 \text{ km}^2$) ima u svojoj gradi dosta sličnosti sa kandskom pločom Sjeverne Amerike. To je ponajviše trupinasta ploča građena od granita i gnajsa a u svom sjevernom dijelu i od nabranih silurskih slojeva, koji prema Hettneru¹ pripadaju po svoj prilici velikoj kaledonskoj nabranoj zoni. Po sredini preko cijelog otoka proteže se jedan bazaltni pokrov tercijarne starosti. Aktivnih vulkana nema. Obale su fjordovima veoma razvedene. Debeli pokrov unutrašnjeg leda, koji potječe još i od glacijalnog doba postepeno se ispinje prema sredini otoka, pa je već Nansen na svojim putovanjima izmjerio apsolutne visine od 2700 m i 3000 m. Površina je unutrašnjeg leda ravna, nešto valovita i pokrivena veoma tankim slojem prašine.

Wegenerova ekspedicija bavila se među ostalim i mjerenjem debljine ledenog pokrova metodom refleksije zvučnih valova pa je došla do interesantnih rezultata, koje će ovdje ukratko navesti prema jednom referatu B. Brockamp-a². U stanicama, koje su udaljene od obale 16 km, izmjerena je debljina leda iznosila 1250—1380 m; u stanicama, udaljenim 82 km od obale, iznosila je debljina leda 1400—1600 m, a u stanicama, udaljenim 120 km od obale, iznosila je debljina leda 1600—1800 m. Nije dakle ni čudo, kad neki istraživači misle, da donji slojevi leda potječu još iz glacijalnog doba. U sjevernim dijelovima istočne i zapadne obale spušta se unutrašnji led sve do samog mora, gdje se kida i lomi, pa u obliku velikih ledenih santa plovi prema jugu. Zapadna, a naročito jugo-zapadna obala, uz koju protječe toplija morska struja nema toliko leda kao istočna, uz koju protječe hladna struja, pa se uslijed toga more smrzava. Prosječna je godišnja temperatura u unutrašnjosti -25° C , a prosječna mjeseca siječnja -40° , dok je temperatura mjeseca srpnja -10° C . Snijeg pada često, ali ne u velikim masama, nego više kao smrznuta magla iz nezнатне visine. Obale su znatno toplije. Na južnom kraju otoka prema Godthaabu je prosječna temperatura najtoplijeg mjeseca $+6.8^\circ \text{ C}$, a najhladnijeg -10° C , dok je prosječna godišnja temperatura -1.9° C .

Na južnim obalama ima nešto i šuma zakržljalog drveća, na ostalim dijelovima, na kojima nema leda, prevladavaju suvati (Matten). Biljni život je prilagođen na veoma kratak vegetacijski period. Morska je fauna mnogo važnija za ishranu stanovništva nego kopnena.

Grönland je po svoj prilici bio dugo nenaseljen, jer su se Eskimi (Inuit) relativno u kasnije doba doselili iz Sjeverne Amerike. Oni su naselili cijelu zapadnu i jugoistočnu obalu. Danas ih ima oko 15.000 ljudi. Život im je potpuno prilagođen na arktičku klimu. Danas većim dijelom pripadaju kršćanskoj vjerospovijesti; blage su čudi i miroljubivi. Glavno im je zanimanje lov na tuljane,

*

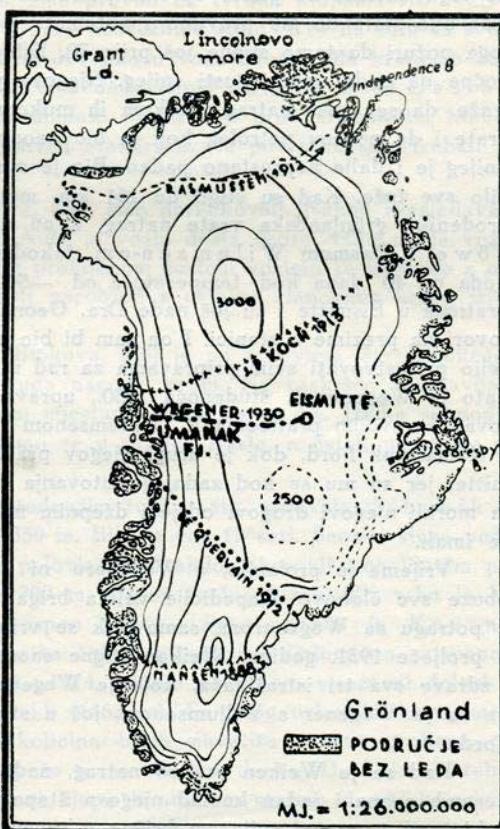
1. travnja 1930. godine ukrcala se Wegener sa svojim drugovima u Kopenhagenu na parobrod »Disco« i oputuje na Grönland, gdje se 4. svibnja iskrcala u području Umanak. Wegener je držao, da će u to vrijeme već na Grönlandu biti prilike povoljne za iskrcavanje, kao i za putovanje u unutrašnjost otoka. Led je međutim uslijed oštре zime bio još vrlo čvrst i kompaktan, tako da je iskrcavanje bilo veoma teško.

¹ Hettner A.: Grundzüge der Länderkunde. Bd. II. 1930.

² Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin. Nr. 3/4. 1932. Str. 135.

Wegener je želio da zapadnu stanicu podigne blizu obale u Kamarujuk fjordu, jer je to mjesto već od prije poznavao i držao zgodnim za meteorološka opažanja, a ujedno je mislio, da će mu odatle biti najlakše prodrijjeti na unutrašnji led otoka. Budući da se parobromom nije moglo do Kamarujuk fjorda, bio je prisiljen da oko 400.000 kg prtljage preveze tamo saonicama. Kada je sva prtljaga bila što saonicama što ladicom »Hvidtfisken« prevezena u Kamarujuk fjord, trebalo je oko 100.000 kg prtljage prenijeti na unutrašnji led preko ledenika, koji se je okomito spuštao u Kamarujuk fjord. Wegener je odmah počeo s poslom. U nižoj zoni ledenika, od prilike do 500 m apsolutne visine, nije bilo velikih ledeničkih pukotina, pa su članovi ekspedicije mogli lako u ledu usijecati stepenice i staze u obliku serpentina i tako prenositi instrumente i živež. U višoj zoni, dakle iznad 500 m apsolutne visine, spuštao se je ledenik u divljim kaskadama, razlomljen i raspucan na sve strane. Uspon je tu bio gotovo nemoguć. Trebalo je preko većih pukotina u ledeniku izgraditi mostove, zatim usijecati stepenice i onda tek veoma oprezno prenositi prtljag. Wegener se je žurio što je mogao više, jer se je već primicala zima. Nekako tek u listopadu 1930. bio je prenesen sav prtljag na unutrašnji led. Glavni stan ekspedicije bio je odmah iza toga podignut 60 km daleko od obale Kamarujuk fjorda, gdje je već nakon mjesec dana bio potpuno zatrpan novim snijegom. tako da mu je samo krov virio iz snijega.

Kad je zapadna strana bila gotova i snabdjevena potrebnim instrumentima i živežem, odlučio je Wegener da prođe što je moguće dalje u unutrašnjost Grönlanda i da tamu sagradi kućicu, u kojoj će se za vrijeme čitave zime vršiti meteorološka mjerjenja i opažanja. Pošto se je zima već brzim tempom približavala, pode Wegener sa deset saonica, pod koje su bili upregnuti grönlandski psi, prema unutrašnjosti. Osim ovih saonica imao je Wegener i motorne saone na vijak, ali njih nije mogao upotrijebiti poradi novog snijega, koji je počeo padati. Bili su već od zapadne stанице udaljeni oko 200 km, kad mu otkazaše i psi. Wegeneru ne preostade ništa drugo, nego da sa svojim pratilocima ponese prtljagu na svojim leđima dalje. 400 km daleko od zapadne stанице sagrade provizornu kolibu od leda, jer se uslijed meteoroloških prilika nije mogla izgraditi kućica od sastavnih dijelova, koje su članovi ekspedicije sa sobom donijeli. Ovu su kolibicu članovi ekspedicije nazvali »Eismitte«. U njoj nije temperatura kroz cijelu godinu bila veća od -15° C. Odlučeno je bilo, da u njoj prezime Dr. Georgi i Dr. Sorge.

Na istočnoj obali Grönlanda, u Scoresby Sundu, sagrađena je bila istočna stanica, u kojoj su prezimili neki članovi ekspedicije pod vodstvom meteorologa Dra. Koppa.

Stanica Eismitte nije bila dovoljno snabdjevena ni petrolejem a ni živežem, jer se je Wegeneru žurilo, da svakako prije zime započne rad u stanicu, pa nije bilo dovoljno vremena da se sve to precizno uredi.

U listopadu 1930. primi Wegener vijest iz Eismitte, da će se Dr. Georg i Sorge oko 20. listopada zaputiti pješke iz stanice prema Kamarujku, ako do toga datuma ne prime opremu potrebnu za zimu. Wegeneru je zapravo najviše bilo stalo da mu pravilno i sistematski radi stanica Eismitte, pa se poradi toga pozuri da tamo stigne još prije 20. listopada. Kada je već prevadio 62 km, počne da pada novi i gusti snijeg. Njegova pratnja, urodenici s Grönlanda, zatraže, da se vrati natrag. Teškom ih mukom nagovori Wegener da ga i dalje prate i da ponesu petrolej, koji je bio neophodno potreban za rasvjetu stanice. Snijeg je i dalje neprestano padao. Bio je mekan i dubok, tako da je putovanje bilo sve teže. Kad su stigli do 151 km, morade Wegener dopustiti, da se tri urodenika grönlandska vrati natrag, a on nastavi put prema Eismitte s Dr. Löwe i Rasmom Willumsenom, također grönlandskim urodenikom. Nakon hoda od 40 dana kod temperature od -54° C stigne Wegener sa svoja dva pratioca u Eismitte i tu još nade Dra. Georgi i Sorge. Uspjelo mu je, da ih nagovori da prezime u stanicu. I on sam bi bio mogao tu prezimeti, da nije svakako želio prisustvovati svim pripravama za rad u sljedećem ljetu u zapadnoj stanci. Zato je Wegener 1. studenoga 1930., upravo na svoj pedeseti rodendan, otputovao sa svojim pratiocem R. Willumsenom i zaputio se prema zapadnoj stanci u Kamarujuk fjord, dok je drugi njegov pratilac, Dr. Löwe, morao ostati u Eismitte, jer su mu se kod zadnjeg putovanja smrzli prsti na rukama, pa su mu ih morali njegovi drugovi odsjeći džepnim nožićem — drugih sredstava nisu uza se imali.

Vrijeme je prolazilo, a Wegeneru ni traga ni glasa. U zapadnoj stanci obuze sve članove ekspedicije velika briga. Dr. Weiken odluči, da će poći u potragu za Wegenerom, samo dok se vrijeme nešto popravi. To je bilo tek u proljeće 1931. godine. Weiken stigne saonama do Eismitte i tamo nađe žive i zdrave sva tri istraživača, koje je Wegener tamo ostavio, ali ujedno dozna, da se je Wegener s Willumsenom, još u studenom zaputio prema Kamarujuk fjordu.

Kad se je Weiken vraćao natrag, nađe na putu u snijegu ostatke Wegenerovih saona i jedan komad njegova štapa. Kopajući na tom mjestu, nađe u dubini od 1 m pod snijegom brižno u vreću za spavanje zamotano Wegenerovo tijelo. Po smirenom smiješku njegova lica može se zaključiti, da se nije smrznuo, nego da je uslijed velikog naprezanja umro od srčane kapi, pa ga je njegov vjerni pratilac na tom mjestu zakopao u snijeg. Sva potraga za R. Willumsenom ostala je bezuspješna. On je sigurno u snježnoj mečavi zalutao i poginuo. Tako je Rasmus Willumsen ostao svome gospodaru vjeran do smrti.

Wegenerovo tijelo ostavili su njegovi drugovi na istom mjestu, gdje ga je Willumsen zakopao.

Dr. O. Oppitz, Zagreb

IZLET NA BIOKOVO.

Izlet H. P. D-a Središnjice Zagreb o Uskrsu 1935. godine.

Nije bilo velikih priprema. O Uskrsu se i onako najrađe prave izleti po gorju, koje je bliže moru. Uz more su i uzvisine toplije i pristupačnije. Tako za uskrsne praznike odlučismo da podemo na Biokovo. Nakon nekoliko upita i savjeta krenusmo subotu večer (20. travnja) sa izletničkim vozom put Splita. Na broju nas je ravno 60. Polovica ih odlučiše iz Splita autobusom, a polovica parobrodom do Makarske. Noć smo proveli na tvrdim klupama III. razreda.

U Splitu nas dočekaše članovi naše podružnice »M o s o r« na čelu sa svojim predsjednikom prof. Girometтом. Još smo u vozu odlučili, da krenemo autobusom najprije do slapa Gubavice, a onda istom ždrijelom iznad Basta do konačnog cilja. Tu smo odluku promijenili po savjetu prof. Giromette, tako da je naš autobus krenuo odmah u pravcu Makarske. Na povratku smo trebali posjetiti Biokovsko Zagorje.

U Omisu je bila prva stаница, gdje smo doručkovali. Nakon razgledavanja i kratkog odmora nastavismo put. Auto je vozio dosta sporo, tako da je vožnja trajala mnogo duže. Penjući se novo probijenom cestom vozimo se uporedo s otokom Bračom. Na moru nas prati parobrod s ostalim članovima našeg izleta. Prestižu nas.

Iz daljine promatramo sklop Biokova, koji je po vrhovima isaran snijegom, a vidimo i naše točilo Staze, kuda nam je proći. Na raskršću zaustavljamo auto. Put odvaja malom primorskom mjestancu Baskavoda. Ovdje se podijelimo u dvije grupe. Nas 18 uputimo se u pravcu Basta, a ostali nastaviše put prema Makarskoj.

Seoce Basta raštrkano na podnožju točila, što razdvaja Šibenik od Sv. Ilike, leži na visini od nekih 350 m. Bilo je već 12 sati. Seoska staza vodila nas je preko točila, koje se je na polovici razdvajalo. Skrenuli smo lijevim prodorom i došli do visine od nekih 700 m. Uspon je bio težak. Pri vrhu je bilo još dosta snijega. Trebali smo za uspon 3 sata. Lijevo od nas je Kurani (1581 m), pod kojim se nalaze staje sa čatrnjom, sve još djelomično zatrpano u snijegu. Desni ogrank vodi na kotu 1374, odakle se rubom visoravni dolazi do izbočenog dominatnog vrha Šibenik (1463 m). Sa ovog uzlazišta krenusmo u pravcu lugarnice na Lokve. Nekolicina bržih uhvatise pravac grebena pod Zelenim Podima (1645 m) i uspeše se na vrh Sv. Jure. Do Lokava trebalo je 2 sata. Odavde se za 1 sat dolazi lijepo izrađenom stazom do Aleksandrova doma.

Aleksandrov Dom, podignut je od naše podružnice »Biokovo« iz Makarske i smješten na obronku nasuprot Vošca, može primiti ograničen broj izletnika, jer raspolaze samo sa 18 kreveta u dvije veće i u jednoj manjoj sobi. Preko ljeta je dosta posjećen, jer mnogi izletnici, koji dolaze na odmor u Makarsku, penju se prema domu, odakle se sa sedla otvara krasan vidik na svoj dalmatinsko otočje i biokovsko gorje.

Iz Aleksandrovog doma mogu se poduzimati izleti na Vošac (1421 m, pola sata hoda), kao najljepši vidikovac biokovske skupine, na Sv. Juru (1762 m, za 2 sata) i na lugarnicu kod Lokve (1 sat). Staze su markirane.

Stazom, koja vodi od kuće najprije sjevernom, a kasnije zapadnom stranom, dolazimo nakon tri četvrt sata hoda do raskršća sv. Jure — Lokve. Od raskršća do vrha Sv. Jure treba 1 i tri četvrt sata laganog uspona. Na vrhu je kapelica, koja slavi svoga zaštitnika Sv. Juru.

Sa vrha nam se pruža krasan razgled na sve strane. Počam od Mosora pa sve do Maglić planine redaju se u polukrugu Svilaja, Dinara, Kamešnica, Vran, Čabulja, Čvrsnica, Prenj, Bjelašnica, Treskavica i Lelija. Kristalne figure ovih vrhova blješte se na proljetnom suncu. Da je bio vedar dan, odrazivao bi se i drugi polukrug, koji sa istoka prema zapadu zatvara drugi dio vidokruga sa otocima Korčula, Hvar, Brač, Vis i sa nizom malih otočića. Na Pelješcu se ponosno uzdigao najviši vrh Sv. Ilije (961 m), čuvara našeg lijepog Jadrana.

I druga grupa, koja je krenula parobrodom, uspela se je do Aleksandrova Doma, gdje je našla drugove naših podružnica iz Dugarese i Bjelovara. Radi pomanjkanja mjesta i pokrivača većina se je povratila još istog dana u Makarsku na noćenje.

Sutradan je bilo razgledanje Makarske. U 10 i pol sati krenuo je parobrod sa izletnicima u Split, a u 1 sat pošla je i druga grupa autobusom preko Zadarja do slapa Gubavice. Rijeka Cetina izdubila je u vapnenačkoj podlozi prekrasan kanjon, s kojega se tu ruši u jakom mlazu i otiče ispod Podgrađa do Omiša, gdje utiče u more. Pored Cetine vodi krasna cesta do raskršća pred velikim željezničkim mostom Omiša, odakle smo krenuli u Split.

U Splitu smo nastavili sa razgledanjem grada, Marjana i ostalih znamenitosti.

J. Plaček.

† Dr. MAKSIMILIJAN BOHAČEK

27. IV. umro je tragičnom smrću Dr. Maksimiljan Bohaček, star tek 44 godine. Našao je smrt tamo, gdje je za života nailazio na radost, gdje je duh njegov tražio i nalazio mir, okrepnu, zadovoljstvo. Umro je kao planinar u prirodi, ne slutivši smrt, mirno, iznenadno.

Dr. Bohaček bio je ličnost rijetkih umnih i moralnih kvaliteta, duboke kulture, svestrana znanja i razumijevanja, intelektualac u punom značenju te riječi, idealni tip kulturnog i civilizovanog čovjeka. Tako reći na početku svoga kratkoga, ali uspješnog javnog rada i društvenog djelovanja bio je sa 40 godina umirovljen kao ravnatelj kaznenog zavoda u Lepoglavi. Njegov zaciјelo na dobrobit zavoda i čitavoga kraja upravljeni rad bio je prekinut, ali je i ovo kratko vrijeme njegova djelovanja bilo blagotvorno za Hrvatsko planinarsko društvo. Iz ljubavi i razumijevanja za uzgoj šuma osnovao je i izveo krasan šumarski dom, koji je ujedno bio posvećen i otvoren planinarima na do tada manje poznatoj ali vrlo lijepoj i prostranoj zapadnoj Ivančici. Znademo sa kolikom je ljubavlju i veseljem gradio on taj korisni i kulturni spomenik. Znamo, da je danas teško doba, da je nizak moral današnjeg društva i da ima mnogo teških ličnih tragedija. Iza lijepog i srdačnog otvorenja toga doma naglo su se zatvorila vrata planinarima: ona su još i danas zatvorena. Ipak — maleni Bohačekov kiosk pred kućom često prima planinare, a sa piramide pruža se divan i dalek viđik na naš dragi kraj. Nema danas planinarskog sastanka na tom mjestu, a da se sa zahvalnošću ne spomene ime dra Bohačeka.

Međutim teče vrijeme kao velika rijeka, sve se mijenja i sve odlazi u prošlost. Dolazi novo. Možda će se i planinarima opet otvoriti Bohačekov dom, pa ma da njega više među nama neće biti te nećemo moći gledati njegovu čistu radost, sjat će zato u našim srcima za njim blago sjećanje, topla uspomena i prava zahvalnost.

Pokojni Dr. Bohaček bio je član odbora HPD podružnice »Ivančice« u Ivančicu, koja ga je za njegove zasluge za razvoj planinarstva u tom kraju izabrala svojim začasnim članom.

Rana smrt Dr. Bohačeka težak je gubitak ne samo za hrvatsko planinarstvo nego i za sav hrvatski narod. Bio je čist i čvrst značaj. Sačuvat ćemo na nj trajan spomen. Slava mu! Dr. A. Špiler.

Razne vijesti

Engleska ekspedicija na Mont-Everest. Englezi će poduzeti u godini 1935.-36. uspon na Mont-Everest. Ekspediciju podupire britanski alpinistički klub i britansko geografsko društvo. Vodstvo će preuzeti Mr. Hugh Rutledge.

Iz naših gora. Pod ovim naslovom izdalo je Slovensko Planinarsko Društvo u Ljubljani (1935.) vrlo ukusno opremljenu zbirku planinarskih slika. Slike su izradene u manjem formatu ali na velikim listovima kartona, koji su povezani u knjigu. Od preko pedeset slika samo njih pet prikazuju krajeve izvan Slovenije (Durmitor, Korab, Perister i Prespansko J.). Neke su od slika izradene i u bojam, što još više pojačava učinak, što ga izaziva ovaj album. Sve u svemu, zbirka služi na ponos S. P. D-u i zasluguje svaku preporuku. Cijena je albumu D 50.—.

Polaganje temeljkamena planinarskog doma na jezeru Duškovac pod Tajanom kod Zavidovića u Bosni. U jugoistočnom uglu sastavka rijeke Bosne i Krivaje nalazi se lanac gorja sa oko 1300 m nadmorske visine a pod imenom Tajan, karakterističan sa svoja 3 oštra i gola vrha. Na većim zemljovidnim kartama označen je kao Rapt-e-masiv.

Na prvi dan Uskrsa, 21. IV. o. g., položen je svečano i u prisustvu odbornika članova D. P. u B. i H., sekcijske »Zavidovići« i sekcijske »Usora« temeljkamen planinarskog doma na jezeru »Duškovac« (950 m) ispod vrha Tajna (1295 m) — koji grade obe ove sekcijske zajednički, a pod vodstvom gospodina Nikole Dušeka, agilnog predsjednika sekcijske »Zavidovići«.

Sa izgradnjom doma već je započeto, tako da će biti početkom mjeseca srpnja i svečano otvoreno. Preko cijele godine opskrbljen i na vanrednom položaju pokraj jezera i nad gorskim strminama, služit će ovaj dom ne samo kao sklonište planinara, nego i kao ugodno ljetovalište i oporavilište, koje je možda jedino na ovoj visini i na ovom položaju u srednjoj Bosni.

Pristup je lagan i udoban: Od Zavidovića vozimo se industrijskom željeznicom Našičke oko 23 km defileom potoka Gostović i Suha — do sela Suha, odakle za 1 sat hoda dolazimo na jezero Duškovac i do planinarskog doma. Dom će biti 12×18 m u tlocrtu sa tri velike prostorije u prizemlju i s više manjih prostorija u prvom katu. Od doma treba 1 i pol sata do vrha Tajna (1295 m), 2 i pol sata do Bakosa, 3—4 sata do Zvrtkovca (1304 m), sa kojih je vrhova prekrasan izgled na sve strane, a pogotovo na Vlašić, Vranicu, Bitovnju i Prenj, Bjelašnicu, Jahorinu itd.

Rad »Juga«, društva za unapređenje turizma u Vardarskoj banovini. Osnovano 1927., ima ovo društvo zadatku da pomaže razvijanju turizma, da iznosi prirodne ljepote i znamenitosti Vardarske banovine, da aktivno radi na razvijanju planinarstva i sportova, koji su s planinarstvom u vezi. 1932. godine postaje »Jug«, zahvaljujući novčanoj pomoći Ministarstva trgovine i industrije, Banovine te drugih ustanova i lica akcionar društva »Putnik«, čime dobiva zastupništvo

ove velike ustanove. Time je ovo društvo poprimilo izrazito komercijalni karakter, pa posvećuje vrlo mnogo pažnje podizanju i sređivanju saobraćaja i hoteljerstva svoga područja. No ipak, i dalje je glavni zadatak unapredjenje planinarstva. S time je u vezi i podizanje planinarskih domova. Društvo broji 656 članova, koji plaćaju samo 1 dinara mjesечно članarine. Zbog toga je članarina vrlo neznatan društveni prihod. Priredivan je vrlo velik broj zajedničkih izleta, a markirani su brojni planinski putevi. Propaganda je vršena putem raznih edicija, članaka, predavanja, razglednica.

Povezujući planinarstvo i turizam podiže ovo društvo u svome radnom području privredu i daje mogućnost zarade mnogome svome građaninu.

Jedna Kodak kamera koja stoji samo Din 75! Konačno je došlo vrijeme, kad će svatko moći nabaviti fotografsku kameru. I Vi možete sada da si priuštite ono veselje, koje uživaju oni, koji već fotografiraju. Kodak Baby-Brownie kamera tako je jednostavna u rukovanju, da će i dijete s njom snimiti uspjele slike. Zatražite od najbližeg foto-trgovca, da Vam pokaže Kodak Baby-Brownie kameru. Format slike je vrlo lijep, a veličina je $4 \times 6,5$ cm. Upotrebljavajte uvjek Kodak ili Pathé filmove, s kojima ćete postići dobre snimke. Važna i radosna vijest za sve je provedeno sniženje cijena foto-filmskog materijala.

Društvene vijesti

Glavna godišnja skupština HPD matice održat će se prema zaključku sjednice Upravnog odbora od 1. V. o. g. na dan 26. lipnja o. g. u 20 sati u Jeronimskoj dvorani, trg kralja Tomislava broj 21, s ovim dnevnim redom: 1. pozdrav predsjednika; 2. izvještaj tajnika; 3. izvještaj blagajnika; 4. izvještaj radnog odbora o gradnji Tomislavovog Doma; 5. izvještaj nadzornog odbora; 6. podijeljenje određenice upravnog i nadzornog odbora; 7. odobrenje godišnjeg proračuna; 8. prijedlozi upravnog odbora, podružnica i pojedinih članova; 9. izbor članova upravnog odbora (nadopuna po § 7. pravila) i izbor nadzornog odbora; 10. eventualija.

Posveta »Skloništa J. Torbara« na Lipovici kod Slav. Broda. Još prošle godine poklonio je ravnatelj Našičke d. d. u Andrijevcima g. Baumgertner HPD podružnici »Diljgora« u Slav. Brodu lugarnicu kraj piramide na Lipovici. Iako malena i skromna, ova će kućica vrlo dobro poslužiti pri-godom izleta u tome kraju. Podružnica je kućicu popravila i udesila sve potrebno za prenoćište. Posveta je skloništa, koje je prozvano po imenu za planinarstvo zaslužnog J. Torbara, obavljena 12. svibnja o. g. uz veliko učešće Brodana i seljaka iz okolnih sela. Svečanu službu božju kao i posvetu kućice obavio je župnik iz Sl. Broda. Uz društvene funkcioneare prisustvovao je proslavi i izaslanik Središnjice potpredsjednik dr. F. Kušan. U proslavi je uzelo učešća i veliko mnoštvo seljaka i seljakinja, koji su u svojoj narodnoj nošnji i uz svoje narodne popjevke veselo zaigrali slavonska kola.

Izleti u ovoj godini. HPD središnjica u Zagrebu predviđjela je za ljetnu sezonu ove izlete: 9. i 10. VI. — sjeverni Velabit; 29. i 30. VI. — Risnjak—Obruč; 7. VII. — Vražje Vršće, Virovitica (Slavonski planinarski dan); polovicom srpnja — Vranica plan. u Bosni; 14. VII. — Kalnik — Križevci; 4. VIII. — Viševica — Fužine; 11. VIII. — Plješivica — Jastrebarsko; 1.—2. IX. — Dubrovnik (kongres Saveza Pl. Društava). Detaljnije o pojedinim izletima bit će na vrijeme objavljeno, kako bi mogle i podružnice

da sudjeluju na njima. To je uostalom i želja matice, kako bi se na taj način došlo u što tješnju medusobnu vezu.

Povlastice za članove Ferijalnog Saveza. Društvo je udovoljilo molbi Savske oblasti F. S-a, da mogu za vrijeme školskih praznika i njihovi članovi uživati pogodnosti u našim kućama. Povlastice važe od 1. VII. do 30. IX., na što se upozoraju sve društvene podružnice.

Rad H. P. D. podružnice »Mosor« u Splitu. Na jednoj od svojih sjednica zaključila je uprava cve podružnice, da proširi svoje Sklonište prof. Giromette na Kamešnici pl., kako bi na taj način omogućila primanje većeg broja planinara. Odobreno je i osnivanje speleološke sekcije. Zaključene su i neke veće ekskurzije u susjedne planine i u Bosnu. Predviđena je u programu izgradnja planinskog skloništa na Vidovoj gori na otoku Braču. Ovo bi se sklonište izgradilo uz pomoć općine Nerežišće na Braču.

H. P. D. podružnica »Visočica« u Gospiću imala je 3. veljače o. g. svoju glavnu i redovitu godišnju skupštinu (XX.), koja je započela predavanjem predsjednika I. Gojtana o izvoru rijeke Like. Lika izvire usred Brezičkog polja ispod Velebita kao neke vrsti kipilo (poput onih na Islandu) na nadmorskoj visini od 590 m i utiče podzemnim putem blizu Jablanca. Drži da Lika nakon poniranja u Kosinju ponovno izvire kod Lešća i teče dalje Gackim poljem, da se opet izgubi u ponorima, koji je vode u more. Tomu odgovara absolutna visina njezinog izvora od 590 m naprava visini rijeke Gacke od 420 m, što predstavlja veliku razliku za mogućnost takovog toka vode. Tajnik dr. Mravunac u svome izvještaju podsjeća na 60-godišnjicu opstanka H. P. D. u Zagrebu i upoređuje razvoj planinarske ideje u Gospiću, gdje je učvršćuje i širi već od 1903. godine predsjednik podružnice. Od toga su doba postignuti veliki uspjesi. Broj članova utemeljitelja jest 217, a redovnih 84. I ovdje se ističe kvalitet članstva. Priređeno je prošle godine 31 izlet. Napose je vrlo aktivna foto-sekcija (predsjednik je odlikovan srebrnom plaketom na izložbi u Zagrebu). Blagajnički izvještaj pokazuje povoljno materijalno stanje podružnice. Ekonom izvještava o Gojtanovom domu na Visočici, kraj kojega je prošle godine sagrađena velika cisterna. Nakon toga se raspravlja o potrebi vezivanja kućama pojedinih točaka Velebita počevši od Visočice do Sv. Brda. Usvaja se da se poradi na izgradnji kuće (sklonište) na Tadijinoj Glavici (1559 m) i na Ivinim Vodicama. Poslije izvještaja nadzornog odbora predsjednik zaključuje skupštinu, jer odbor biran na dvije godine ostaje nepromijenjen.

Glavna godišnja skupština H. P. D. podružnice »Škamnica« u Brinju održana je 24. veljače o. g. Nakon pozdrava društvenog predsjednika V. Vučića čita tajnik M. Prpić svoj opširan i iscrpljiv izvještaj o radu ove mlade podružnice, koja je osnovana 1933. godine. Prelazeći preko svih poteškoća podružnica nije sustala nego je »sigurnom i vedrom nadom u bolju budućnost pošla već započetom stazom, šireći duh i barjak planinarske ideje i u Podkapelskoj dolini, ispod historijskog grada »Sokolca« i romantične i svima mile Škamnici, po kojoj je i dobila podružnica svoje ime. Broj je članova porastao na 24. Priređena su četiri uspjela izleta, na kojima je postignuto zbljenje članova. Provedena je maršacija puta Brinje—Vrh Škamnici. Zbog opće krize i slabih materijalnih prilika pojedinih članova podružnica mora stalno da se bori sa finansijskim poteškoćama, što se vidi i iz blagajničkog izvještaja. Sa izvještajem nadzornog odbora zaključuje se skupština.

H. P. D. podružnica »Ravna gora« u Varaždinu održala je 21. veljače o. g. glavnu godišnju skupštinu. Skupštinu otvara kraćim govorom predsjednik prof.

K. Filić. Iza njega izvješćuje tajnik I. Milčetić o stanju podružnice. Društvo broji 157 članova, što znači da je broj članstva u porastu. Priredeno je 11 izleta, dok su pojedinci izveli više samostalnih uspona u Velebitu i Slovenskim Alpama. Imenovanjem prof. Filića začasnim članom Središnjica je prošle godine izrazila svoje priznanje zaslugama društvenog predsjednika. Foto-sekcija je vrlo aktivna te ima i vlastite prostorije. Raste i interes za zimski sport, pa ima nade da će bolje napredovati i Ski-sekcija. Blagajnik i ekonom planinarskog doma M. Sladović donosi iscrpljivi prikaz društvene blagajne te stanja finansijskog poslovanja oko planinarskog doma. Potrebno je da se pobudi što veći interes za taj dom, kako bi većom posjetom porasli i prihodi. Nakon podijeljene razriješnice izabran je upravni odbor, koji je popunjjen istim ličnostima kao i prošli. Time je završena skupština ove marne podružnice, koja je i ovog puta pokazala svoju veliku snagu i neumornu agilnost.

III. redovita skupština H. P. D. podružnice »Strmac« u Novoj Gradiški održana je 9. veljače o. g. Nakon pozdrava predsjednika dra N. Gržetića izvještava tajnik D. Đurić o radu društva, čijem razvoju treba posvetiti veću pažnju Izlažući stanje HD-a u Novoj Gradiški i prikazujući potrebu planinarstva i u tim krajevima, dolazi tajnik u svome lijepom izlaganju da je i u Novoj Gradiški veliko područje za planinarski rad. Pa ako društvo do sada nije pokazalo većeg uspjeha, to treba pripisati samo neupućenosti građanstva i pomanjkanju mlađih sila u društvu. Treba ponovo započeti sa pionirskim radom. U radu se napose osjeća odlazak dosadašnjeg tajnik M. Venne, koji je bio jedan od osnivača naše podružnice i najagilniji radnik. Provedeno je brisanje fiktivnih članova, tako da društvo danas ima 37 članova. Priredeno je 5 izleta (veći su bili u Jajce, na Jankovac, na veliki Gaj u Psunju). U društvu je predavao M. Venne o ciljevima HD-a i Lj. Griesbach o Hrvatskom Primorju, Velebitu i Plitvičkim Jezerima. Radi se na sakupljanju slika i izradbi diapositiva. Poslate su četiri fotografije za H. P. Muzej. Postoje izgledi za dozvolu upotrebe lugarskih i planinarskih kuća imovne općine, čime bi se znatno pridonijelo za napredak planinarstva u tim krajevima. Zbog toga se i izriče hvala direktoru gradiške imovne općine g. A. Frušiću. Blagajnik M. Holzschuh prikazuje stanje blagajne. Poslije izvještaja revizora i podjele razriješnice upravnom i nadzornom odboru slijedi nevezana debata o društvenim pitanjima.

H. P. D. podružnica »Vinica« u Dugojresi imala je dne 19. ožujka o. g. svoju XI. glavnu godišnju skupštinu. Izvještaj tajnika J. Škofca pokazuje porast članstva iz prošle godine, tako da podružnica danas broji ukupno 66 članova. Podružnica je priredila 15 što većih što manjih izleta. Održana je jedna zabava kao i proslava 10-godišnjice podružnice, koje su priredbe i moralno i materijalno dobro uspjele. Vrlo je agilna Ski-sekcija, koja ima 29 članova. Ova je priredila svojim članovima i prvenstvenu trku. Blagajnik M. Gabor izvještava o stanju blagajne i društvene imovine. Svi se izvještaji primaju do znanja, nakon čega se bira nova uprava: predsjednik, ing. H. Čopić; tajnik, J. Škofca; blagajnik, M. Gabor; odbornici: I. Pokolić, B. Štefančić, I. Galjer i B. Pintar; nadzorni odbor: R. Kratočvil, J. Stojić i M. Egidiye. Nakon odobrenog proračuna i zahvale predsjednika zaključuje se skupština.

VII. redovna glavna godišnja skupština H. P. D. »Orjen« u Dubrovniku održana je 6. ožujka o. g. Nakon pozdravnog govora predsjednika Dra D. Orlića izvještava tajnik A. Kusijanović o prošlogodišnjem radu društva. Uza svoje nastojanje i intenzivan rad pojedinaca planinarski pokret nije mogao da zahvati u tome kraju šire krugove. »Kao što je na moru oseka i plima, tako je

i u našem društvu dizanje i padanje članstva i izleta». Društvo broji danas 84 člana, a priredilo je 30 izleta. Napose treba istaći vrlo uspjeli izlet na Durmitor. Kuća na Orjenu čeka konačno uređenje. Mnogi izleti i priredbe morali su biti otkazani zbog slabih materijalnih sredstava. Blagajnik B. Brbora daje pregled društvene imovine i prikazuje stanje blagajne. Puna je pažnja posvećivana posjećivanju i istraživanju pećina, čime se bavi posebna špiljarska sekcijsa. Poslije izvještaja revizora i razriješnice odbora bira se nova uprava: predsjednik, Dr. D. Orlić; potpredsjednik, Dr. A. Bibica; tajnici, M. Kusijanović i B. Brbora; blagajnik, P. Salatić; odbornici, Dr. F. Kesterčanek, S. Barbijeri, I. Jovanović, Dr. K. Supe, M. Ercegović; revizori, A. Spiletač, F. Raucher i I. Ledić.

Glavna godišnja skupština H. P. D. podružnice »Biokovo« u Makarskoj održana je 9. ožujka o. g. Pozdravljujući prisutne ističe predsjednik ing. I. Oraš da je rad društva bio u prošloj godini vrlo opsežan i svestran. U tajničkom se izvještaju naglašava uspjeh društva u izgradnji Doma na Biokovu, koji je u svibnju 1934. svečano otvoren. Za taj rad utrošeno je vrlo mnogo truda i energije. Finacijske su prilike danas općenito vrlo teške, a bez novaca se ne može ništa postići. Trebat će još neko vrijeme, dok bude sve dovršeno i usavršeno. Opisuje se uređenje Doma i poslovanje u njemu. Izgrađen je i markiran put, koji vodi od Staze (Sv. Ilija) do Doma u dužini od kojih 10 km. Do Staze se može iz Makarske lako doći autobusom. Priređeno je 16 izleta u raznim pravima Biokova. Računa se da je u ljetnoj sezoni poprečno posjećivalo Biokovo oko 8 posjetilaca dnevno. Broj članova iznosi 53. Izvještaj završava s iznašanjem potreba, koje treba izvršiti tokom ove godine. Izvještaj blagajnika i nadzornog odbora prima skupština na znanje, nakon čega se razvija duga i svestrana debata. Jednoglasno se zaključuje da se upravi preporuči da posveti veću pažnju širenju ideje planinarstva. Uprava se popunjuje: blagajnik N. Srzić; gospodar Doma, P. Šulenta; društvene vođe: predsjednik, Dr. H. Nardin, potpredsjednik, P. Šulenta, N. Smolak i N. Srzić.

Rad H. P. D. podružnice »Zrin« u Petrinji. Iz izvještaja o XIII. glavnoj skupštini ove podružnice, koja je održana 18. ožujka o. g., vidi se jasno, sa kakovim se neprilikama i zaprekama moraju boriti naša društva u manjim mjestima. Ogranak broj raznih mjesnih društava apsorbira potpuno naš srednji stalež (35 društava na 5537 stanovnika!), tako da je ovaj vrlo slabo ili nikako zastupan u planinarskom društvu. Teške privredne i socijalne prilike, nestaćica novca — sve to ne dopušta normalan razvoj i djelovanje društva. Planinari se samo u najbližu okolicu, samo se malo njih odvaze i na udaljenije izlete. Ipak je priređen i jedan veći izlet do Kotora. Društvo je uz put prema Popovoj Šumi zasadilo lipe i jablane, a u samoj šumi postavilo nekoliko betonskih klupa. Inače se je poslovanje podružnice odvijela normalno, što se vidi i iz ostalih izvještaja sa skupštine.

H. P. D. podružnica »Ivančica« u Ivancu održala je 31. ožujka XIII. redovitu skupštinu, koju otvara pozdravnim govorom predsjednik Dr. A. Špiller. Tajnik M. Jaklin izvještava: podružnica broji 49 članova; priređeno je pet društvenih izleta. Opoža se slab interes za zajedničke izlete, i ako ih odbor javno oglašuje. Izvještava se o uspjeloj proslavi 60-godišnjice HPD u kući J. Pasarića na Ivančici, koju svake godine posjećuje sve više planinara. Iznosi neke potrebe za kuću na Ivančici. G. A. Vojtić iz Ivanca podigao je prošle godine kraj kuće vidikovac, kojeg je darovao podružnici. Obnovljena je markacija puteva na Ivančicu preko Konja i Mrzljaka. Apelira se na članove da se pretplate na društveno glasilo. Blagajnik F. Hafer prikazuje stanje blagajne. Nakon izvještaja

revisionog odbora i podijeljene razriješnice bira se novi odbor: predsjednik, dr. A. Špiler; potpredsjednik, dr. B. Steiner; tajnik, M. Jaklin; blagajnik, I. Sagrak; ekonom Mr. Gj. Radačić; odbornici: F. Hafner, R. Partlić i Gj. Šipuš. Revizori su: dr. M. Špiler, J. Lukež i D. Čićeš.

Rad H. P. D. podružnice »Velebit« u Sušaku. Na glavnoj godišnjoj skupštini, održanoj 4. travnja o. g., prikazao je društveni predsjednik dr. D. Vitezić dje-lovanje ove vrlo jake i agilne podružnice u dvanaestoj godini njezinog opstanka. Društvo ide polagano ali stalno naprijed. Ono izvršava potpuno svoje zadatke. Članovi treba da nastave sa propagandom planinarstva, preko kojega se jedino mogu upoznati ljepote naših planina. Dalje ističe potrebu zajedničkog rada na ostvarenju programa za gradnju doma na Platku. U društvo treba privući intelektualce i mlade agilnije ljudi. U tome smislu izvještava i tajnik Miculinić. Društvo broji danas 304 člana, koji redovito ispunjavaju svoje dužnosti. Priredeno je 31 izlet. Interes članova za skijanje sve više raste. Foto-sekcija pokazala je najveću aktivnost. Prireden je vrlo uspjeli foto-tečaj. D. Ružić održao je predavanje o Durmitoru. Slijedi potonji izvještaj o gradnji kuće na Platku, s kojom bi se započelo početkom lipnja. Prikupljaju se pomoći i izdaju beskamatne obveznice. Stanje kuće na Obruču vrlo je povoljno. Blagajnik I. Vlašić daje pregled blagajničkog poslovanja. Nakon izvještaja pročelnika pojedinih sekcija obavlja se nadopuna odbora: kao potpredsjednik dr. H. Emili, zamjenik blagajnika V. Fürst, odbornik M. Žiganto, ekonom B. Mikuličić. U nadzorni odbor ulazi još J. Mazanec. Nakon iscrpljivih prijedloga za gradnju doma, koji iznosi Šoja t, predsjednik zaključuje skupštinu.

Casopisi

Planinski vestnik. — Glasilo Slovenskega Planinskega Društva, Ljubljana. Svibanj 1935.: † Dr. Henrik Tuma, naš planinski starešina (Dr. J. Tomišek). — Na Olimp (M. Lipovšek). — U Bjeliču (Dr. B. Gušić). — Naš kotiček. Klic pomlađi (M. Župančič). — Pohorska zgodba (B. Salamun). — Obzor in društvene vesti. — Priložene su slike: Pomlad na Uskovnici (Dr. A. Brilej) i Cvjetje v gorah (F. Krašovec).

Vestnik Kluba alpistů českoslov. v Praze.

1935, 3: Valna hromada Klubu alpistů českoslov. — Ve Walliských Alpách (L. Škvor). — Horolezecký průvodce a romantika hor (Dr. F. Kroutil). — V horách a nad horami Kolumbié (V. Klecanda). — Alpismus (Dr. J. Pečírká). — Hruboskalsko (Ing. F. Gottmann). — Pregled domaće i strane literature.

Berg und Ski. — Zeitschrift des Alpenvereins Donauland, Wien.

Svibanj 1935.: Die Gundlagen der bergsteigerischen Persönlichkeit (R. Fränkels). — Bergnächte in Java (Dr. A. Hartwich). — Fahrtenbericht. Kletterkurs. Nachrichten. Literatur.

Die Alpen — Les Alpes — Le Alpi. — Monatschrift des Schweizer Alpen-club. Bern.

Svibanj 1935.: Erinnerungen an die Mischabel (G. Winthrop Young). — Neues vom Ortstock (P. Tschudi). — Aus Karwendel und Wetterstein (K. Kralil). — Un émule de H. B. de Saussure: Charles-François Exchaquet, 1746—1792. (L. Seylaz). — Gaspard Coquoz (O. Nicollier). — A la mé-

moire d' un ancien guide. Quelques souvenirs sur François Tournier (R. F r a c h e b o u r g). — Varia.

Österreichische Alpenzeitung. Herausgegeben von Österreichischen Alpenklub, Wien.

Svibanj 1935.: Altes vom alten Weisshorn (F. N i e b e r l). — Werden (K. Turnovsky). — Wann wurde der Grossglockner zum erstenmal erstiegen? (Dr. W. B r a n d e n s t e i n). — † H. Forcher-Mayr. — Fahrtenberichte. Bergfahrten in ausseralpinen Gebieten. — Die Höhen der bekanntesten Himalajagipfel. — Kartenwerke. Bücher und Zeitschriften.

Mitteilungen des Deutschen und Österreichischen Alpenvereins, Wien.

Svibanj 1935.: Ehrensaal der deutschen Bergsteiger (P. D i n k e l a c k e r). — Landgerichtsrat a. D. C. Müller — ein Siebziger (R. R e h l e n). — Die lebende Natur und der Naturschutz im Alpinen Museum (C. Müller). — Der Steirische Gebirgsverein 1869.—1934. (M. P e s t e m e r). — Das Alpenvereinswerk »Tirol« (E. B e n e s c h). — Zu H. v. Schullerns 70. Geburstag (A. C z e l e c h o w s k i). — Ein Grossvenediger-Höhenweg (Dr. E. H a n a u s e k). — Alpine Unglücksfälle 1934. (G. B l a b). — Vereinsangelegenheiten. Verschiedenes.

Rivista mensile del Club Alpino Italiano, Roma.

Travanj 1935: Le valli bergamasche nel turismo invernale. — Roc Berton (M. Ricca-Barberis). — La grande dolina carsica presso il Mongioie (F. T r o s s a r e l l i). — Il riconoscimento del »sesto grado« (D. R u d a t i s). — La corsa alle Jorasses (Dott. R. Chabod). — Le rocce restano sole (N. M. d' Arminio). — Esplorazioni alpinistiche della spedizione italiana in Groenlandia. — Un poeta della montragna: Emilio Longoni. — Dom dei Mischabel († M. Torrani). — Cronaca alpina. Natiziario.

La Montagne. — Revue du Club Alpin Français, Paris.

Travanj 1935.: Reliques glaciaires aux Pyrénées (Chabanat, Fourgand et de Traversay). — Une ascension à l' Etna (A. Steiner). — L' arête Oauvest des Fetoules (H. le Breton). — Variétés. Informations. Chronique.

Der Gebirgsfreund. — Nachrichten d. Sektion Österr. Gebirgsverein des D. u. Öst. Alpenvereins, Wien.

Svibanj 1935.: Die Neunkirchner Hütte und die Bergrunde des Eselsberge-Grabens (L. B. J ä c k l e). — Die Grebenze (G. Schulz). — Slijede razne vijesti i izvještaji društva i sekcije.

Austria-Nachrichten. — Herausgegeben vom Alpenvereins-Zweig Austria. Wien.

Svibanj 1935.: Mit der Brettl in einem Tag rund um den Gross-Glockner (Dr. H. Gr ö g l). — Wann verwendet man Sommerschi? (H. T o m a s c h e k). — So ziehen wir durch die Welt (H. Weber). — Bergsteigen und totale Mobilmachung (M. Sild).

Priroda. — Popularni, ilustrovani časopis Hrv. Prirodoslovnog Društva u Zagrebu.

Travanj 1935.: Što je narkoza? (Dr. J. Jurišić). — Botaničke znamenitosti Štedina u Crnoj Gori (I. Rudski). — Bakteriofag kao parazit bakterija (Dr. O. Trausmiller). — Natrijev emisioni spektar i primjena njegovih osobina u javnoj rasvjeti (Ing. D. Markovina). — Tajinstvena ptica bukavac (Dr. M. H i r t z). — Pabirci. Vijesti.

Iz uredništva

Izradivanje slika za »Album hrvatskih planina« već se približava kraju. Prvih dvanaest slika već je izrađeno i otšampano. Drugih dvanaest nalazi se u izradi. U te 24 slike prikazane su skoro sve naše planine u svojim najznačajnijim obilježjima. Preostale su još neke planine, za koje nismo mogli do danas dobiti uspjele snimke. To su: Dilj gora, Požeške gore, Bilo gora, Ivančica, Samoborska gora, Paklenica i Zavižan u Velebitu, Dinara pl., Orjen, Vlašić i Vranica. Stoga i ovim putem pozivamo sve one, koji bi eventualno raspolagali sa dobrim snimkama spomenutih gora, da nam ih što prije pošalju, kako bismo mogli započeti s izradivanjem posljednjih slika za album. Najprije su nam potrebne kontaktne kopije, nakon čijeg ćemo izbora zatražiti negative, koji se poslije izradbe vraćaju neoštećeni vlasniku.

Poziv na suradnju. Približavaju se mjeseci velikih praznika i dani dopusta a stime u vezi i češćih izleta, koje će da prirede naši članovi. Svatko će imati prilike da vidi i proživi mnoge nove stvari i pojave. Sve to ne smije da ostane svojnom pojedinaca, nego treba da u riječi i slici postane pristupačno čitavom našem društvu, cijeloj našoj zajednici. Zato opisujte brižno svoje izlete, bilježite sve što ima opće značenje. Ne propuštajte u tome nijednu priliku. Naročitu pažnju posvetite sabiranju narodnih naziva i izraza za stvari i pojmove iz planinarstva. Za sve te podatke, za sve opise i članke, bit će vam uredništvo »Hrvatskog Planinara« osobito zahvalno. Preko »Hrv. Planinara« postat će to svojim svih nas.

SADRŽAJ: Iz naše prošlosti, str. 161. — D. S. Krivokapić: Planina i čovjek, str. 162. — U. Girometta: Šatorsko Jezero (sa 1 sl.), str. 166. — S. Urban: Rumija, 1593 m (sa 1 sl.), str. 171. — Dr. O. Oppitz: Wegenerova ekspedicija na Grönland (sa 1 sl.), str. 179. — Izlet na Biokovo, str. 183. — † Dr. M. Bohaček, str. 184. — Razne vijesti, str. 185. — Društvene vijesti, str. 186. — Časopisi, str. 190. — Iz uredništva, str. 192. — Prilozi: Pogled s Biokova (U. Girometta) i Gubavica, slap rijeke Cetine kod Zadvarja (Lj. Griesbach).

»Hrvatski Planinar« izlazi 12 puta na godinu i to u prvoj polovici mjeseca. Pretplata stoji godišnje: za društvene članove Din. 50.— (daci i naučnici plaćaju Din. 40.—), za nečlanove Din. 60.—; za inozemstvo Din. 70.—. Pojedini broj stoji Din. 5.—. Pretplatu, oglase i reklamacije prima HPD Središnjica u Zagrebu, Varšavska ulica 2a. — Odgovorni urednik: Dr. Fran Kušan, Vinogradská cesta 33/I. — Rukopisi se šalju na urednika. — Izdavač: »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u Zagrebu. — Tiskar: »Tipografije« d. d., Zagreb, Preobraženska 6. — Za tiskar u odgovara Ivan Ivanković, Selska cesta 47.